

Prístup k spravodlivosti na úrovni členského štátu

1.1. Právny poriadok – zdroje environmentálneho práva

1) Všeobecné zavedenie systému ochrany životného prostredia a procesných práv osôb (fyzických, právnických, MVO – mimovládnych organizácií) v osobitnom vnútroštátnom právnom poriadku

Slovenský právny poriadok patrí do kontinentálneho právneho systému, ktorý je založený na zákonoch prijatých parlamentom. Parlament je najvyšším zákonodarným orgánom. Súdny sú povinné rozhodovať podľa ústavy, zákonov, všeobecne záväzných právnych predpisov, medzinárodných zmlúv a tiež sú povinné uplatňovať právne predpisy EÚ. Súdne rozhodnutia najvyšších súdov (Ústavný súd SR, Najvyšší súd SR) majú veľký význam pri výklade práva, aj keď nie sú formálne záväznými precedensmi ako v právnom systéme angloamerického práva. Nižšie súdy totiž predpokladajú, že prípad sa môže dostať na najvyšší súd alebo ústavný súd a preto majú tendenciu rešpektovať právne názory týchto najvyšších súdov v podobných prípadoch.

Pramene slovenského práva prijímané na Slovensku sú rozdelené podľa právnej sily do troch úrovní, a to na ústavné zákony, bežné zákony a podzákonné všeobecne záväzné právne normy (napríklad vyhlášky ministerstiev). Norma nižšej právnej sily nesmie byť v rozpore s normou vyššej právnej sily.

Výkonnú moc a verejnú správu v oblasti životného prostredia vykonávajú Vláda Slovenskej republiky, Ministerstvo životného prostredia SR a Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

Vláde a ministerstvám sú podriadené iné orgány správy životného prostredia (okresné úrady) a osobitné inštitúcie, ktoré vykonávajú konkrétne úlohy v oblasti ochrany životného prostredia. Je to napríklad Slovenská inšpekcia životného prostredia (SIŽP) - špecializovaný dozorný orgán zabezpečujúci napríklad štátny dozor a ukládanie pokút vo veciach ochrany životného prostredia a vykonávajúci verejnú správu a rozhodovanie v oblasti integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia.

Niektoré právomoci v oblasti ochrany životného prostredia sú zverené obciam.

Fyzické a právnické osoby a mimovládne organizácie sa môžu podieľať na ochrane životného prostredia niekoľkými spôsobmi. Môžu chrániť svoje osobnostné práva týkajúce sa životného prostredia vrátane zdravia a súkromia a svoje vlastnícke právo vyplývajúce z Občianskeho zákonníka prostredníctvom civilného sporového konania. Môžu byť tiež účastníkmi správnych konaní týkajúcich sa životného prostredia, ktoré sú vedené orgánmi verejnej moci, a následne môžu podať žalobu proti aktom (napr. rozhodnutiu) orgánov verejnej moci v rámci systému správneho súdnictva v súlade so Správnym súdnym poriadkom. Môžu podať trestné oznámenie v prípade trestného činu proti životnému prostrediu alebo podať podnet na začatie konania (vykonávaného špeciálnymi orgánmi ochrany životného prostredia) v prípade porušenia environmentálnych predpisov. Môžu chrániť svoje ústavné práva a práva zaručené medzinárodnými dohovormi podaním ústavných sťažností na Ústavný súd SR.

Základnou zásadou je, že v správnom konaní a v súdnych konaniach je účastníkom konania každá osoba (fyzická alebo právnická osoba), ktorej sa vec priamo dotýka (napr. navrhovaným projektom). Súdna ochrana životného prostredia bola pôvodne založená na koncepcii, že každý môže chrániť na súde iba svoje individuálne právo a že právo na priaznivé životné prostredie patrí iba fyzickým osobám, a nie právnickým osobám alebo mimovládnym organizáciám, a preto môžu mimovládne organizácie na súde chrániť iba svoje procesné a nemôžu napadnúť porušenie hmotnoprávneho ustanovenia zákona. V dôsledku prijatia Aarhuského dohovoru a účinku práva EÚ však nakoniec zvíťazil výklad, že v prípadoch, ktoré podliehajú Aarhuskému dohovoru, môžu mimovládne organizácie napádať aj porušenia hmotného práva (hmotnoprávných ustanovení) a porušenie práva na priaznivé životné prostredie.

2) Hlavné ustanovenia v oblasti environmentálneho práva a prístupu k spravodlivosti vo vnútroštátnej ústave (ak je to vhodné) vrátane procesných práv

Ústava Slovenskej republiky výslovne zakotvuje práva každého človeka na priaznivé životné prostredie, právo na informácie o životnom prostredí a právo na prístup k súdu, čo sa vzťahuje aj na prípady týkajúce sa životného prostredia.

Podľa článku 44 ods. 1 ústavy má každý právo na priaznivé prostredie. Podľa článku 44 ods. 2, 3, 4 a 5 ústavy je každý povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a nikto nesmie ohroziť alebo poškodiť životné prostredie a prírodné zdroje nad rámec ustanovený zákonom; štát dbá o šetrné využívanie prírodných zdrojov, ochranu poľnohospodárskej a lesnej pôdy, ekologickú rovnováhu a účinnú starostlivosť o životné prostredie a zabezpečuje ochranu určeným druhom voľne žijúcich rastlín a živočíchov, pričom poľnohospodárska a lesná pôda ako neobnoviteľné prírodné zdroje požívajú osobitnú ochranu zo strany štátu a spoločnosti. Podľa článku 44 ods. 6 ústavy podrobnosti o právach a povinnostiach ustanovených v článku 44 ustanoví zákon.

Ústava tiež zakotvuje „všeobecné“ právo na prístup k informáciám a v dôsledku toho osobitné právo na prístup k informáciám o životnom prostredí. Podľa čl. 26 ods. 5 ústavy sú orgány verejnej moci povinné poskytovať informácie o svojej činnosti primeraným spôsobom a v štátnom jazyku. Tento odsek tiež ustanovuje, že podmienky a spôsob výkonu tejto povinnosti ustanoví zákon. Podľa článku 45 ústavy má každý právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu.

Vzhľadom na článok 51 ods. 1 ústavy je priama aplikácia ústavných ustanovení v oblasti životného prostredia problematická. Toto ustanovenie stanovuje, že práva na ochranu životného prostredia, ako aj prístupu k spravodlivosti sa možno domáhať iba v rozsahu pôsobnosti zákonov, ktorými sa tieto ustanovenia vykonávajú.

Ústavné právo na prístup k súdu (prístup k spravodlivosti) je zaručené v článku 46 ústavy. Toto právo sa vzťahuje aj na prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia.

Podľa článku 46 ods. 1 ústavy sa každý môže zákonom ustanoveným postupom domáhať svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

V ďalšom odseku je výslovne zaručené právo na súdne preskúmanie správnych rozhodnutí. Podľa článku 46 ods. 2 ústavy sa každý, kto tvrdí, že bol ukrátený na svojich právach rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže obrátiť na súd s cieľom preskúmať zákonnosť tohto rozhodnutia. Ústava výslovne stanovuje, že preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd nemožno vylúčiť z právomoci súdov.

Občania sa môžu v zásade dovolávať ústavného práva na priaznivé prostredie v správnom konaní a v súdnych konaniach v správnom súdnictve. Pretože však tieto ústavné práva je v jednotlivých prípadoch vymedzené jednotlivými zákonmi vykonávajúcimi toto právo, musia sa občania v správnych alebo súdnych konaniach dovolávať aj osobitných práv stanovených v zákonoch alebo v príslušných ustanoveniach medzinárodného práva.

Slovenské sudy uznávajú, že Aarhuský dohovor je medzinárodný dohovor, ktorý má prednosť pred vnútroštátnymi zákonmi. Ústavný súd SR výslovne uviedol, že skúma aj súlad vnútroštátnych právnych predpisov s Aarhuským dohovorom. Aarhuský dohovor je preto výslovne uznaný ako všeobecne záväzný právny predpis týkajúci sa prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia.

Novela zákona týkajúca sa urýchlenia výstavby diaľnic (zákon č. 669/2007 Z. z.), ktorá bola prijatá v roku 2017, vylúčila právomoc súdu priznať odkladný účinok žalobe proti územnému rozhodnutiu na výstavbu diaľnice a stavebnému povoleniu na stavbu diaľnic. Ústavný súd rozhodnutím PL. ÚS 18 / 2017-152 zo 4. novembra 2020 rozhodol, že tento zákon je v rozpore s čl. 9 ods. 4 Aarhuského dohovoru, ktorý zakotvuje právo verejnosti, aby správny súd mohol nariadiť odklad vykonateľnosti rozhodnutia správneho orgánu po podaní žaloby proti rozhodnutiu správneho orgánu o povolení projektu. Ústavný súd v rozhodnutí uviedol: „*Súčasťou práva na súdnu ochranu vo veciach životného prostredia je práve (aj) možnosť správneho súdu účinne preveriť súlad územného rozhodnutia na výstavbu diaľnice alebo stavebného povolenia na výstavbu diaľnice so závermi procesu posudzovania vplyvu na životné prostredie a (v prípade potreby) zabrániť vzniku poškodenia životného prostredia, ktoré by v čase vydania meritórneho rozhodnutia správneho súdu už mohlo byť nezvratné. Aj na tomto mieste ústavný súd podotýka, že prípadný odkladný účinok správnej žaloby nenastupuje ex lege, ale len rozhodnutím správneho súdu založeným na uvážlivom posúdení okolností konkrétneho prípadu. (...) Ústavný súd preto rozhodol o tom, že ustanovenie § 9 ods. 4 veta prvá zákona o jednorazových mimoriadnych opatreniach vo vzťahu k*

územnému rozhodnutiu na stavbu diaľnice a stavebnému povoleniu na stavbu diaľnice nie je v súlade ani sčl. 9 ods. 4 Aarhuského dohovoru...“.

Po rozhodnutí Súdneho dvora EÚ v prípade týkajúceho sa slovenského medveďa hnedého (C-240/09, Lesoochranárske zoskupenie VLK) slovenské súdy uznávajú, že pri uplatňovaní vnútroštátneho práva je potrebné zohľadniť Aarhuský dohovor a že sú povinné vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva v súlade s Aarhuským dohovorom. Súdy konkrétne odkazujú na článok 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru. Najvyšší súd SR vo viacerých rozsudkoch uviedol, že príslušné procesné právne predpisy sa majú vykladať tak, aby umožnili environmentálnym mimovládny organizáciám prístup k súdu vo veciach životného prostredia (pozri rozsudky uvedené nižšie).

Podľa rozhodnutia Súdneho dvora EÚ vo veci Križan (C-416/10) musia vnútroštátne slovenské súdy vykladať procesné pravidlá týkajúce sa integrovaného povoľovania činností s významným vplyvom na životné prostredie podľa zákona o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania (IPKZ) v súlade s Aarhuským dohovorom a právnymi predpismi EÚ. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora EÚ sú vnútroštátne súdy povinné z vlastnej iniciatívy podať návrh na začatie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom EÚ, a to aj vtedy, keď znova rozhodujú o veci, v ktorej už predtým rozhodol ústavný súd zrušením rozhodnutia správneho súdu, a tento návrh na začatie prejudiciálneho konania majú podať napriek tomu, že vnútroštátne právna úprava zaväzuje súd rešpektovať názor ústavného súdu. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora EÚ sú vnútroštátne orgány povinné vykladať procesné právo tak, aby dotknutá verejnosť mala prístup k rozhodnutiu o umiestnení stavby (územnému rozhodnutiu), a to už od začiatku konania o povolení činnosti. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora EÚ príslušné vnútroštátne orgány nie sú oprávnené odmietnuť dotknutej verejnosti prístup k takémuto rozhodnutiu argumentujúc ochranou dôvernosti obchodných alebo priemyselných informácií. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora EÚ sa vnútroštátne procesné právo musí vykladať v tom zmysle, že príslušníci dotknutej verejnosti musia mať možnosť požiadať súd, aby nariadil predbežné opatrenie, napríklad dočasne pozastavil uplatňovanie napadnutého povolenia (t.j. nariadil odklad vykonateľnosti povolenia činnosti), a to až do právoplatného rozhodnutia správneho súdu o žalobe proti povoleniu činnosti.

3) Akty, kódexy, vyhlášky atď. – hlavné ustanovenia v oblasti životného prostredia a prístupu k spravodlivosti, vnútroštátne kódexy a akty

Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok)

Zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok

Zákon č. 40 / 1964 Zb. Občiansky zákonník

Zákon č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch

Zákon č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám (zákon o slobode informácií)

Zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (zákon o EIA)

Zákon č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia (zákon o IPKZ)

Zákon č. 359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd

Zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon)

Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)

Zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využívaní nerastných surovín (banský zákon)

Zákon č. 541/2004 Z.z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon)

Zákon č. 326/2005 Z.z. o lesoch

Zákon č. 137/2010 Z.z. o ovzduší

Zákon č. 364/2004 Z.z. o vodách (vodný zákon)

4) Príklady vnútroštátnej judikatúry a úloha najvyššieho súdu vo veciach, ktoré sa týkajú životného prostredia

Najvyšší súd SR preskúmava rozhodnutia nižších súdov v správnych, občianskoprávných a trestných prípadoch (veciach).

V správnych (administratívnych) prípadoch najvyšší súd koná na základe tzv. kasačnej sťažnosti a má tzv. kasačnú právomoc – t.j. právomoc zrušiť rozhodnutie. Z tohto pravidla však existujú výnimky. Pri preskúvaní správnych rozhodnutí o uložení sankcií (napr. pokút) môže súd okrem zrušenia rozhodnutia aj zmierniť sankciu. Ak súd zruší správne rozhodnutie o odmietnutí sprístupniť informáciu, môže tiež uložiť správnemu orgánu povinnosť sprístupniť požadovanú informáciu.

V prípade rozdielnych právnych názorov medzi jednotlivými senátmi najvyššieho súdu vydá veľký senát najvyššieho súdu zjednocujúce rozhodnutie za účelom zjednotenia rozhodovania.

To platí aj pre správne a environmentálne prípady. Podľa Správneho súdneho poriadku je právny senát vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu pre senáty najvyššieho súdu záväzný. Ak sa senát najvyššieho súdu chce odchyliť od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu, postúpi vec na posúdenie a rozhodnutie veľkému senátu.

Rozhodnutia najvyššieho súdu v podobných prípadoch, aké riešia súdy nižšej inštancie, nie sú pre tieto súdy formálne záväzné. Keďže však nižšie súdy predpokladajú, že prípad môže byť predložený na najvyšší súd, majú tendenciu rešpektovať právne názory najvyššieho súdu v podobných prípadoch.

Príklady uplatňovania Aarhuského dohovoru Najvyšším súdom SR, pokiaľ ide o postavenie mimovládnych organizácií v oblasti životného prostredia:

Rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 5 Sžp 41/2009 z 12. apríla 2011:

Podľa názoru najvyššieho súdu medzinárodné právne záväzky (tj. Aarhuský dohovor) „majú v konečnom dôsledku ten dopad, že narúšajú klasickú koncepciu aktívnej legitímácie jednotlivcov v konaní pred správnymi orgánmi tým, že priznávajú postavenie účastníka konania aj verejnosti, resp. v niektorých prípadoch iba verejnosti zainteresovanej na ochrane životného prostredia.“. Najvyšší súd potom uviedol, že iba taký výklad procesného práva, ktorý umožňuje environmentálnej organizácii, ako je žalobca, napadnúť na súde rozhodnutie prijaté v správnom konaní, ktoré môže byť v rozpore s právom EÚ v oblasti životného prostredia, zohľadňuje ciele článku 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru, ako aj cieľ účinnej súdnej ochrany práv priznaných právom EÚ.

Rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 3 Sžp 30/2009 z 2. júna 2011:

„Vzhľadom na rozsudok Súdného dvora Európskej únie C-240/09 zo dňa 08.03.2011 senát odvolacieho súdu extenzívnym eurokonformným výkladom až na úroveň nevyvrátiteľnej domnienky priznal žalobcovi, ako zúčastnenej osobe rovnaký rozsah práv ako by mal v postavení účastníka konania. Účastník konania podľa § 14 ods. 1 správneho poriadku je osoba, ktorá je nositeľom zákonného práva, právom chráneného záujmu alebo povinnosti (ktoré vyplýva z hmotnoprávneho predpisu) a o takomto práve, právom chránenom záujme alebo povinnosti je oprávnený rozhodovať správny orgán. Vnútroštátny orgán aplikácie práva sa vždy musí usilovať o eurokonformný výklad vnútroštátneho práva (výklad v súlade s komunitárnym právom). Vnútroštátny súd môže prostredníctvom eurokonformnej interpretácie vyplniť medzery vnútroštátneho právneho predpisu. Napriek tomu, že Súdný dvor Európskej únie vyslovil, že článok 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru nemá priamy účinok v práve Európskej únie, bolo potrebné extenzívnym výkladom rozšíriť vyššie uvedenú definíciu účastníka správneho konania a rovnaký rozsah práv, ako má účastník konania priznať aj iným osobám (najmä právo podať žalobu určenú na zabezpečenie ochrany práv), s cieľom zaistiť účinnú ochranu životného prostredia.“.

Príklad uplatňovania Aarhuského dohovoru najvyšším súdom v súvislosti s prístupom k informáciám:

Rozsudok Najvyššieho súdu č. 3 Sži 22/2014 z 9. júna 2015:

„Najvyšší súd SR poukazuje na to, že v posudzovanej veci nemožno vylúčiť aplikačnú prednosť ustanovení Aarhuského dohovoru na posudzovaný prípad, keďže Slovenská republika túto prednosť uznala (Aarhuský dohovor bol publikovaný v Zbierke zákonov SR pod č. 43/2006, pričom Národná rada Slovenskej republiky ho v doložke

prednosti označila za medzinárodnú zmluvu, ktorá má v zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy SR prednosť pred zákonmi). Aarhuský dohovor zakotvuje v čl. 4 ods. 3 a 4 možnosti zamietnutia prístupu k informáciám, kde po zhodnotení jednotlivých bodov požadovanú informáciu nemožno subsumovať pod žiadnu z uvedených. V závere čl. 4 Aarhuského dohovoru je uvedené, že dôvody pre zamietnutie majú byť vykladané reštriktívne, berúc do úvahy záujem verejnosti, ktorému zverejnenie slúži a berúc do úvahy, či požadované informácie súvisia s emisiami do životného prostredia. V zmysle čl. 2 ods. 3 Aarhuského dohovoru obsahom informácie (sprístupnenia dokumentu Predbežnej bezpečnostnej správy) je práve informácia, ktorá sa týka vplyvu činnosti JE Mochovce na jednotlivé zložky životného prostredia, teda vodu, pôdu, krajinu, krajinné prostredie, energie, emisie, pričom podľa čl. 4 ods. 4 písm. d/ druhá veta Aarhuského dohovoru musia byť informácie o emisiách, ktoré sú dôležité z hľadiska ochrany životného prostredia sprístupnené. Tým, že žalovaný zamietol poskytnutie celej požadovanej informácie, potvrdil aj nesprístupnenie informácií, ktoré súvisia s emisiami. Žalovaný v napadnutých správnych rozhodnutiach neuviedol, z akého dôvodu nebola požadovaná informácia poskytnutá ako celok, ani možnosť jej čiastočného sprístupnenia, s ktorým počíta aj Aarhuský dohovor v čl. 5. Je tu zakotvený princíp možnosti utajenia tých konkrétnych informácií, ktorých zverejnenie by mohlo naozaj ohroziť stanovené záujmy, no zostávajúce informácie sa majú zverejniť. Z analýzy Aarhuského dohovoru nevyplýva žiadny dôvod na odmietnutie jednak aplikácie samotného Aarhuského dohovoru a jednak sprístupnenia informácie o životnom prostredí vzťahujúcej sa k Predbežnej bezpečnostnej správe.“

5) Môžu sa účastníci správneho konania priamo odvolávať na medzinárodné dohody v oblasti životného prostredia, alebo možno odkazovať len na vnútroštátne transpozičné právne predpisy a transpozičné právne predpisy EÚ?

Účastníci správneho konania sa môžu priamo odvolávať na medzinárodné dohovory o životnom prostredí.

Podľa článku 7 ods. 2 ústavy majú právne záväzné akty Európskej únie prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

Podľa článku 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

Parlament Slovenskej republiky vyslovila súhlas s Aarhuským dohovorom a dohovor nadobudol platnosť pre Slovenskú republiku 5. marca 2006. Aarhuský dohovor sa publikovaním v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 43/2006 Z. z. stal súčasťou vnútroštátneho právneho poriadku ako medzinárodná zmluva o ľudských právach, ktorá má prednosť pred zákonmi.

Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie je Aarhuský dohovor neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Európskej únie. Vnútroštátne súdy musia zohľadniť aj tie ustanovenia Aarhuského dohovoru, ktoré nemajú „priamy účinok“ a nie sú dostatočne konkrétne a presné. Vnútroštátne súdy sú povinné interpretovať vnútroštátne právo „v čo najväčšej možnej miere“ v súlade s „cieľom účinnej súdnej ochrany práv poskytovaných právom Únie“ (C-240/09, Lesoochranárske zoskupenie VLK).

Existuje niekoľko rozhodnutí najvyššieho súdu (pozri vyššie) a nižších súdov, v ktorých súdy vykladali ustanovenia vnútroštátneho práva v súlade s Aarhuským dohovorom s cieľom dosiahnuť ciele Aarhuského dohovoru - napr. prístup k informáciám o životnom prostredí alebo prístup k spravodlivosti členov verejnosti (napr. mimovládnych organizácií). Na základe týchto súdnych rozhodnutí orgány verejnej moci následne uplatnili Aarhuský dohovor v správnom konaní, interpretovali vnútroštátne právo v súlade s Aarhuským dohovorom a právom EÚ a mimovládnym organizáciám priznali práva vyplývajúce z Aarhuského dohovoru.

1.2. Príslušnosť súdov

1) Počet úrovní súdneho systému

Slovenský súdny systém pozostáva z týchto súdov:

- 54 okresných súdov,
- 8 krajských súdov,
- Špecializovaný trestný súd,
- Najvyšší súd,

- Ústavný súd.

2) Pravidlá týkajúce sa právomoci a príslušnosti – ako sa určuje, ktorý súd má právomoc prejednať vec v prípade sporu medzi rôznymi vnútroštátnymi súdmi (v rôznych členských štátoch)?

Agendu súdov možno zhruba rozdeliť na občianske a obchodné veci, trestné veci a veci podliehajúce tzv. správne súdnictvu.

Súdy rozhodujú v občianskych, obchodných a trestných veciach a skúmajú zákonnosť rozhodnutí správnych orgánov. Sudcovia zasadať v senátoch, pokiaľ zákon neurčí, že o veci má rozhodovať samosudca.

V občianskych a obchodných veciach rozhodujú súdy o právach a sporoch vyplývajúcich z Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka a ďalších právnych predpisov v oblasti súkromného práva - napr. prípady týkajúce sa osobnostných práv, súkromia alebo vlastníckych práv a prípady, keď niekto porušuje tieto práva (zvyčajne ide o obťažovanie hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami, pachmi, pevnými a tekutými odpadmi, svetlom, tienением a vibráciami).

V trestných veciach rozhodujú súdy o vine a treste za trestné činy definované v Trestnom zákone.

Vo veciach podliehajúcich správne súdnictvu súdy preskúmajú zákonnosť rozhodnutí alebo opatrení orgánov verejnej moci alebo môžu nariadiť orgánu verejnej moci, aby vydal rozhodnutie, keď orgán verejnej moci zostane nečinný.

Ústavný súd má právomoc preskúmať ústavnosť všetkých právnych predpisov. Ak ústavný súd zistí, že konkrétny právny predpis je v rozpore s ústavou, je oprávnený ho zrušiť. Okrem toho môže ústavný súd prerokovávať sťažnosti fyzických a právnických osôb na porušenie ústavných práv inými orgánmi verejnej moci, a to za podmienky, že sú predtým vyčerpané všetky iné opravné prostriedky. Po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov môže ústavný súd preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu (okresného, krajského, najvyššieho, špecializovaného trestného súdu) - účastník musí podať ústavnú sťažnosť, ktorá sa odvoláva na porušenie konkrétneho ústavného práva rozhodnutím súdu. Ak ústavný súd zistí, že rozhodnutím iného súdu (alebo orgánu verejnej moci) bolo ústavné právo porušené, má právomoc toto rozhodnutie zrušiť.

3) Osobitosti v súvislosti s rokovacím poriadkom súdu v oblasti životného prostredia (osobitné environmentálne súdy), príspevky laickej verejnosti, odborní sudcovia atď

Na Slovensku neexistujú žiadne špeciálne súdy, tribunály ani osobitní sudcovia so špeciálnou expertízou, ktorí by rozhodovali o veciach týkajúcich sa životného prostredia. O veciach týkajúcich sa záležitostí životného prostredia rozhodujú správne senáty krajských súdov a senáty správneho kolégia najvyššieho súdu.

V prípadoch týkajúcich sa životného prostredia sú často potrebné osobitné odborné znalosti z oblasti životného prostredia. V občianskych veciach, napríklad v prípadoch porušenia vlastníckych práv imisiami, sa používajú znalecké posudky, ktoré sú pre daný prípad často rozhodujúce.

4) Úroveň kontroly sudcov v prípade správnych konaní o odvolaní, pojem „z úradnej moci“ atď. Aké sú jeho obmedzenia? Pravidlá týkajúce sa súdnych žalôb z úradnej moci

Súdy v správnom súdnictve majú kasačnú právomoc. Môžu zrušiť rozhodnutie orgánu verejnej moci a vrátiť vec správne orgánu na nové konanie.

Existujú však dve výnimky. V prípade prístupu k informáciám majú súdy okrem právomoci zrušiť rozhodnutia správneho orgánu aj možnosť využiť právomoc nariadiť sprístupnenie požadovaných informácií. Pri preskúmaní rozhodnutí ukladajúcich sankcie (napr. pokuty) môžu súdy okrem zrušenia rozhodnutia aj zmierniť sankciu. Súd môže zmeniť druh alebo výšku sankcie, ak táto sankcia je neprimeraná povahe skutku alebo by mala pre žalobcu likvidačný charakter, alebo upustiť od uloženia sankcie, ak účel správneho trestania možno dosiahnuť aj samotným prejednaním veci.

V záležitostiach životného prostredia môže súd konať iba na základe návrhu (žaloby). Súd nemôže začať súdne konanie vo veciach životného prostredia z vlastnej iniciatívy.

Pri hodnotení dôkazov však majú súdy voľnú úvahu. Podľa procesných poriadkov súd hodnotí dôkazy podľa svojej

úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti. Znalecký posudok nie je pre sudcu záväzný. Považuje sa za jeden z dôkazov. Súd hodnotí všetky dôkazy vrátane odborného posudku podľa svojho uváženia.

Súdy majú tiež určitú mieru voľnej úvahy pri určovaní náhrady trov konania. Napríklad súd v správnom súdnictve môže rozhodnúť o neuhradení všetkých alebo časti trov konania, ak existujú „dôvody osobitného zreteľa“. Žalovanému správne orgánu prizná správny súd podľa pomeru jeho úspechu vo veci voči žalobcovi právo na náhradu dôvodne vynaložených trov konania iba, ak to možno „spravodlivo požadovať“.

1.3. Organizácia súdnictva na správnej a súdnej úrovni

1) Systém správneho konania (ministerstvá a/alebo osobitné štátne orgány)

Správne konanie na Slovensku je všeobecne upravené Správnym poriadkom (zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní) a osobitnými zákonmi v rôznych oblastiach verejnej správy vrátane ochrany životného prostredia a jeho konkrétnych zložiek (ochrana prírody a krajiny, ochrana vôd, ochrana ovzdušia, odpadové hospodárstvo, ochrana lesov, procesy EIA a IPKZ atď.).

Zákon č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie ustanovuje štruktúru a pôsobnosť orgánov verejnej správy v oblasti životného prostredia. Podľa tohto zákona sú orgánmi štátnej správy pre ochranu životného prostredia:

- ministerstvo životného prostredia,
- okresné úrady v sídle kraja,
- okresné úrady,
- Slovenská inšpekcia životného prostredia,
- obce (vykonávajú štátnu správu v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi).

Ministerstvo životného prostredia riadi a kontroluje výkon štátnej správy, ktorý vykonávajú okresné úrady v sídle kraja a Slovenská inšpekcia životného prostredia, vykonáva verejnú správu v rozsahu ustanovenom osobitnými predpismi (napr. v konaniach podliehajúcich povinnému posudzovaniu podľa zákona o EIA), rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiu okresného úradu v sídle kraja a pod.

Okresné úrady pôsobia ako prvostupňové orgány ochrany životného prostredia vo väčšine správnych konaní v oblasti životného prostredia.

Okresný úrad v sídle kraja je odvolacím orgánom vo veciach, o ktorých rozhoduje v prvom stupni okresný úrad alebo obec.

Slovenská inšpekcia životného prostredia je najmä špecializovaný kontrolný orgán vykonávajúci štátny dozor vo veciach ochrany životného prostredia, vykonáva však napríklad aj verejnú správu a rozhodovanie v oblasti integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania životného prostredia.

Obce vykonávajú určité právomoci v oblasti ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva, ochrany drevín a pod.

Podľa zákona o lesoch štátnu správu v oblasti lesného hospodárstva vykonáva ministerstvo pôdohospodárstva, okresný úrad v sídle kraja, okresný úrad a Slovenská lesnícka a drevárska inšpekcia.

2) Ako možno podať na súd odvolanie voči správne rozhodnutiu týkajúcej sa životného prostredia? Kedy možno očakávať konečné rozhodnutie?

Správne rozhodnutia vo veciach životného prostredia možno napadnúť pred súdom po vyčerpaní možnosti podať odvolanie a potom ako bolo rozhodnuté o odvolaní. Všeobecnou zásadou slovenského správneho práva je, že proti správne rozhodnutiam je možné podať odvolanie na nadriadený správny orgán. Pred podaním žaloby na súde proti správne rozhodnutiu musí teda byť podané odvolanie voči správne rozhodnutiu, o ktorom rozhoduje nadriadený správny orgán.

Existuje však výnimka. Žalobca nie je povinný podať odvolanie ak osobitná právna úprava vylučuje možnosť podať odvolanie. Podľa § 7a Správneho súdneho poriadku sa povinnosť podať odvolanie voči správne rozhodnutiu nevzťahuje ani na „zainteresovanú verejnosť“, ak nebola oprávnená podať odvolanie. To platí pre prípady, keď

„zainteresovaná verejnosť“ nemá postavenie „účastníka konania“, ale iné postavenie v konaní, ktoré nezahŕňa právo podať odvolanie (napr. postavenie „zúčastnenej osoby“).

Rovnako je potrebné využiť administratívne prostriedky nápravy pred podaním žaloby na súde aj v prípade nezákonnej nečinnosti správnych orgánov. Žalobca musí predtým podať „sťažnosť na nečinnosť“ podľa osobitného zákona alebo podnet na prokuratúru.

Konečné rozhodnutie súdu v rámci správneho súdnictva sa vydáva spravidla 1 - 2 roky po podaní žaloby. Proti rozsudky prvostupňového (krajského) súdu v rámci správneho súdnictva je možné podať tzv. kasačnú sťažnosť, o ktorej rozhoduje najvyšší súd. Konanie pred najvyšším súdom zvyčajne trvá asi 1 rok.

3) Existencia osobitných environmentálnych súdov, hlavná úloha a právomoc

Na Slovensku neexistujú žiadne špeciálne súde pre životné prostredie. Krajské súde (ich správne kolégiá) preskúmajú všetky správne rozhodnutia vrátane správnych rozhodnutí týkajúcich sa životného prostredia. Proti ich rozhodnutiu je možné podať kasačnú sťažnosť na Najvyšší súd.

4) Odvolania proti správnym rozhodnutiam týkajúcim sa životného prostredia vydaným príslušnými orgánmi a odvolania proti súdnym príkazom a rozhodnutiam (úrovne)

Proti správnym rozhodnutiam vrátane rozhodnutí vo veciach životného prostredia je vo všeobecnosti možné podať odvolanie na nadriadený správny orgán (§ 53 správneho poriadku).

O odvolaniach proti rozhodnutiam okresných úradov rozhoduje okresný úrad v sídle kraja. O odvolaniach proti rozhodnutiam okresného úradu v sídle kraja rozhoduje ministerstvo životného prostredia.

Proti správnym rozhodnutiam možno podať žalobu na súde až po rozhodnutí o odvolaní (s vyššie uvedenými výnimkami).

Súde skúmajú procesnú aj hmotnoprávnu zákonnosť správnych rozhodnutí.

Rozhodnutia krajských súdov môže na základe kasačnej sťažnosti preskúmať Najvyšší súd. Kasačná sťažnosť sa považuje za mimoriadny opravný prostriedok, pretože automaticky neznamená odloženie právoplatnosti prvostupňového rozhodnutia.

Najvyšší súd môže na návrh sťažovateľa priznať kasačnej sťažnosti odkladný účinok, ak by právnymi následkami napadnutého rozhodnutia krajského súdu hrozila závažná ujma a priznanie odkladného účinku nie je v rozpore s verejným záujmom (§ 447 Správneho súdneho poriadku).

5) Mimoriadne spôsoby odvolania sa. Pravidlá v oblasti životného prostredia. Pravidlá pre začatie prejudiciálneho konania

Okrem odvolania proti správne rozhodnutiu existujú v správnom práve aj mimoriadne opravné prostriedky.

Ak je rozhodnutie správneho orgánu nezákonné, môže ktokoľvek (vrátane účastníka konania) podať podnet na preskúmanie právoplatného správneho rozhodnutia mimo odvolacieho konania (proti ktorému sa už nedá odvolať). Na základe tohto podnetu môže nadriadený správny orgán zrušiť nezákonné rozhodnutie podriadeného správneho orgánu.

Konanie pred správnym orgánom ukončené rozhodnutím, ktoré je právoplatné, sa na návrh účastníka konania obnoví, ak

- vyšli najavo nové skutočnosti alebo dôkazy, ktoré mohli mať podstatný vplyv na rozhodnutie a nemohli sa v konaní uplatniť bez zavinenia účastníka konania;
- rozhodnutie záviselo od posúdenia predbežnej otázky, o ktorej príslušný orgán rozhodol inak;
- nesprávnym postupom správneho orgánu sa účastníkovi konania odňala možnosť zúčastniť sa na konaní, ak to mohlo mať podstatný vplyv na rozhodnutie a ak sa náprava nemohla urobiť v odvolacom konaní;
- rozhodnutie vydal vylúčený orgán, ak to mohlo mať podstatný vplyv na rozhodnutie a ak sa náprava nemohla urobiť v odvolacom konaní;
- rozhodnutie sa opiera o dôkazy, ktoré sa ukázali ako nepravdivé, alebo rozhodnutie sa dosiahlo trestným

činom.

Správny orgán nariadi obnovu konania z vyššie uvedených dôvodov aj z vlastnej iniciatívy, ak je na preskúmaní rozhodnutia všeobecný záujem.

Podľa Správneho súdneho poriadku môže účastník súdneho konania podať proti právoplatnému rozhodnutiu správneho súdu žalobu na obnovu konania, ak

- bolo rozhodnuté v neprospech účastníka konania v dôsledku trestného činu sudcu, iného účastníka konania alebo osoby zúčastnenej na konaní,
- Európsky súd pre ľudské práva rozhodol alebo dospel vo svojom rozsudku k záveru, že rozhodnutím správneho súdu alebo konaním, ktoré mu predchádzalo, boli porušené základné ľudské práva alebo slobody účastníka konania a závažné dôsledky tohto porušenia neboli odstránené priznaným primeraným zadosťučinením,
- rozhodnutie správneho súdu je v rozpore s rozhodnutím Súdneho dvora Európskej únie, Rady Európskej únie alebo Komisie, ktoré je pre účastníkov konania záväzné.

Vnútroštátne slovenské súdy majú možnosť, a v niektorých prípadoch aj povinnosť, položiť Súdnemu dvoru Európskej únie podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie otázky týkajúce sa výkladu alebo platnosti európskeho práva (predložiť tzv. prejudiciálnu otázku). V článku 267 sa uvádza, že ak takáto otázka vyvstane v konaní pred súdom členského štátu, ktorého rozhodnutie nemožno napadnúť podľa vnútroštátneho práva, musí tento súd postúpiť túto predbežnú otázku Súdnemu dvoru Európskej únie. Jedinou výnimkou sú situácie, keď je výklad práva Európskej únie jasný (acte clair), alebo keď nejasnosť výkladu už bola vyriešená judikatúrou Súdneho dvora (acte éclairé). Podľa § 100 ods. 1 písm. c) Správneho súdneho poriadku správny súd konanie preruší, ak bol podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie. Ak účastník súdneho konania navrhne, aby súd prerušil konanie a postúpil vec Súdnemu dvoru EÚ, musí súd uviesť, prečo bol tento návrh zamietnutý, ak bol zamietnutý.

6) Existujú mimosúdne riešenia v oblasti životného prostredia, pokiaľ ide o riešenie sporov (mediácia atď.)?

Mediácia je dobrovoľný, dôverný proces, v ktorom neutrálny mediátor pomáha stranám v spore rokovať o urovaní sporu. Proces mediácie upravuje zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii. Mediácia je vhodná na riešenie sporov a využíva sa hlavne v občianskoprávných veciach. Nikto nemôže nútiť druhú stranu, aby sa mediácie zúčastnila, avšak v niektorých prípadoch môže mediáciu iniciovať súd - súd môže informovať strany o mediácii, vyzvať strany, aby vyskúšali mediáciu, alebo si dokonca objednať prvé stretnutie s mediátorom. Ak sa spor vyrieši mediáciou, strany uzavrú dohodu. Dohoda, ktorá vznikla v dôsledku mediácie, je písomná a je pre osoby zúčastnené na mediácii záväzná. Na základe dohody môže veriteľ podať návrh na súdny výkon, ak je táto dohoda spísaná vo forme notárskej zápisnice alebo schválená ako zmier pred súdom alebo rozhodcovským orgánom.

Mediácia sa však v záležitostiach životného prostredia prakticky nikdy nepoužíva.

7) Ako môžu pomôcť iní aktéri [ombudsman (ak je to vhodné), prokurátor]?

Osoba môže podať podnet na prokuratúru, v ktorom žiada prokurátora o podanie protestu proti nezákonnému správne rozhodnutiu. Na základe tohto podnetu môže prokurátor (pôsobiaci na tzv. netrestnom odbore prokuratúry) podať protest proti nezákonnému správne rozhodnutiu a navrhnúť orgánu, ktorý vydal rozhodnutie, aby rozhodnutie zrušil. Ak tento orgán ani nadriadený orgán protestu nevyhoví, môže prokurátor podať žalobu proti nezákonnému správne rozhodnutiu na súde. Je však plne na uvážení prokurátora, či tak urobí.

Prokurátor je tiež oprávnený podať žalobu proti protiprávnej nečinnosti, ak orgán verejnej správy zostal nečinný aj po tom, čo prokurátor upozornil orgán verejnej správy na jeho protiprávnu nečinnosť.

Verejný ochranca práv - ombudsman má kompetenciu zaoberať sa všetkými prípadmi, v ktorých správne orgány konajú alebo nekonajú v rozpore so zákonom, zásadami demokratického právneho štátu alebo zásadami dobrej verejnej správy. Týka sa to aj environmentálnych prípadov. Ombudsman skúma podnety občanov, v ktorých občania namietajú porušenie ich práv. Ak sa podnet týka právoplatného správneho rozhodnutia orgánu verejnej moci, ktoré ombudsman považuje za nezákonné, môže podnet postúpiť prokuratúre, ktorá proti tomuto nezákonnému rozhodnutiu môže podať protest.

Ombudsman môže začať svoje prešetrovanie aj z úradnej povinnosti. V roku 2016 ombudsmanka Mária Patakyová uskutočnila prieskum a zverejnila správu o ochrane životného prostredia pri povoľovaní malých vodných elektrární na Slovensku. Správa naznačuje mnohé pochybenia v povoľovacích procesoch výstavby malých vodných elektrární na Slovensku.

Aj keď však ombudsman dospeje k záveru, že správny orgán porušil zákon, môže mu iba navrhnúť, aby vykonal nápravné opatrenia, nemôže mu uložiť povinnosť vykonať nápravu. Tieto orgány sú následne povinné informovať ombudsmana o prijatých opatreniach. Ak návrhy ombudsmana nebudú rešpektované, ombudsman sa môže obrátiť na nadriadený orgán alebo na vládu a informovať širokú verejnosť. Ombudsman nemôže zasahovať do rozhodovacej činnosti súdov.

1.4. Ako predložiť vec na súd?

1) Kto môže napadnúť správne rozhodnutie týkajúce sa životného prostredia (relevantnosť pojmu dotknutá verejnosť a MVO)?

Všeobecný koncept práva podať žalobu (tzv. žalobnej legitímácie) v správnom súdnictve je založený na koncepcii porušenia resp. ukrátenia práv a na tom, že správne súdnictvo chráni individuálne práva, ktoré boli porušené resp. ukrátené.

Podľa § 178 ods. 1 Správneho súdneho poriadku žalobcom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá o sebe tvrdí, že ako účastník administratívneho konania bola rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo opatrením orgánu verejnej správy ukrátená na svojich právach alebo právom chránených záujmoch.

Na základe účinkov Aarhuského dohovoru a práva EÚ však vnútroštátne právo ustanovilo osobitné postavenie pre „zainteresovanú verejnosť“.

2) Existujú rôzne pravidlá uplatniteľné v sektorových právnych predpisoch [ochrana prírody, hospodárenie s vodami, odpad, EIA (posudzovanie vplyvov na životné prostredie), IPKZ/IED (smernica o priemyselných emisiách) atď.]?

Proces EIA nie je v slovenskom právnom poriadku ukončený povolením na výstavbu, ale „záverečným stanoviskom“, ktoré predstavuje záväzný základ pre následné povolenie. Ale rozhodnutia vydané v procese EIA možno osobitne napadnúť na súde v rámci správneho súdnictva.

Zákon č. 24 / 2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (zákon EIA) upravuje postup posudzovania vplyvov na životné prostredie. Projekty uvedené v prílohe č. 8 zákona o EIA podliehajú procesu EIA a delia sa na tie, ktoré podliehajú povinnému hodnoteniu a tie, ktoré sú predmetom zisťovacieho konania. Výsledkom zisťovacieho konania je rozhodnutie, či bude navrhovaný projekt predmetom povinného hodnotenia EIA alebo nie.

Proces EIA je správnym konaním upraveným Správnym poriadkom.

V procese EIA sú teda účastníkmi správneho konania tí, ktorých práva, povinnosti alebo právom chránené záujmy môžu byť v konaní priamo dotknuté.

Postavenie účastníka konania patrí aj „dotknutej verejnosti“, ak spĺňa zákonné podmienky (uvedené v § 24 ods. 2 až 5 zákona o EIA). Dotknutá verejnosť má postavenie účastníka procesu povinného posudzovania EIA a zisťovacieho konania (a následne postavenie účastníka povoľovacieho konania pre navrhovaný projekt), ak predloží odôvodnené písomné stanovisko resp. odôvodnené pripomienky v jednej z etáp procesu EIA (zámer projektu, určovanie rozsahu hodnotenia, správa o hodnotení) a splní formálne náležitosti (napr. predloží stanovky v prípade mimovládnych organizácií).

Dotknutá verejnosť sa môže stať účastníkom konania aj podaním odvolania proti rozhodnutiu vydanému v procese EIA.

„Dotknutou verejnosťou“ a účastníkom konania sa môže stať ktokoľvek (vrátane fyzických osôb alebo mimovládnych organizácií), ak splní vyššie uvedené podmienky.

Proti rozhodnutiu z procesu EIA môže účastník konania podať odvolanie, o ktorom rozhoduje nadriadený správny

orgán. Proti rozhodnutiu v zisťovacom konaní, ako aj proti rozhodnutiu v konaní o povinnom posudzovaní projektu – proti tzv. „záverečnému stanovisku EIA“, je teda možné podať odvolanie.

Dotknutá verejnosť, ktorá sa zúčastnila procesu EIA (v zisťovacom konaní alebo v povinnom posudzovaní projektu) a podala aj odvolanie proti rozhodnutiu, môže podať žalobu v rámci správneho súdnictva proti právoplatnému rozhodnutiu v zisťovacom konaní ako aj proti rozhodnutiu vydanému v procese povinného posudzovania (proti záverečnému stanovisku EIA).

3) Stále pravidlá uplatniteľné pre MVO a jednotlivcov (v správnych konaniach a na súdnej úrovni, pre organizácie s právnou subjektivitou, ad hoc skupiny zástupcov verejnosti, aktívna legitimácia zahraničných MVO atď.)

Účastníctvo v správnom konaní:

Právo byť účastníkom konania v správnom konaní všeobecne upravuje správny poriadok.

Niektoré osobitné právne predpisy v oblasti životného prostredia však upravujú postavenie účastníka správneho konania odlišne od všeobecnej úpravy v správnom poriadku. Medzi tieto zákony patrí napríklad stavebný zákon, zákon o ochrane prírody, zákon o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia alebo zákon o EIA.

V správnom konaní je základným predpokladom „účastníctva“ skutočnosť, že práva alebo povinnosti účastníka konania môžu byť správnym rozhodnutím priamo dotknuté.

Podľa § 14 ods. 1 správneho poriadku účastníkom konania je ten

- o koho právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach sa má konať,
- koho práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté,
- kto tvrdí, že môže byť rozhodnutím vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach priamo dotknutý, a to až do času, kým sa preukáže opak.

Toto všeobecné pravidlo je však modifikované upravené niektorými inými zákonmi, napr.:

- zákon č. 50/1976 Zb. Stavebný zákon, ktorý upravuje vydávanie povolení pre mnohé projekty s významným vplyvom na životné prostredie, obsahuje autonómne vymedzenie účastníkov správneho konania o vydaní územného rozhodnutia a stavebných povolení. Podľa stavebného zákona sú účastníkmi konania aj fyzické a právnické osoby, ktorých vlastnícke alebo iné práva k pozemkom alebo stavbám, ako aj k susedným pozemkom a stavbám vrátane bytov, môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté. Ustanovenie § 140c ods. 8 stavebného zákona ustanovuje, že ten, kto nebol účastníkom konania, má tiež právo odvolať sa proti rozhodnutiu o umiestnení stavby, povoleniu na užívanie pozemkov, stavebnému povoleniu a povoleniu na užívanie budovy, ktorému predchádzalo zisťovacie konanie alebo povinné posudzovanie podľa zákona o EIA. Podaním odvolania sa osoba stáva účastníkom konania (a následne môže proti rozhodnutiu - povoleniu podať žalobu na súde). Táto osoba však môže v odvolaní namietať iba to, že povolenie je v rozpore s obsahom rozhodnutia vydaného v zisťovacom konaní alebo s obsahom záverečného stanoviska EIA.
- zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (zákon o ochrane prírody) upravuje okrem iného povoľovanie zásahov do chránených častí prírody alebo do podmienok ochrany chránených druhov živočíchov a rastlín. Účastníkom konania je okrem žiadateľa o povolenie aj združenie (MVO), ktorého predmetom činnosti najmenej jeden rok je ochrana prírody a krajiny a ktoré podalo predbežnú všeobecnú žiadosť o účasť na konaniach, je účastníkom konania, ak potvrdilo záujem byť účastníkom jednotlivých začatých správnych konaní.
- zákon č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia upravuje integrované povoľovanie projektov s významným vplyvom na životné prostredie. Okrem účastníkov konania podľa správneho poriadku (tj. osôb, ktorých práva môžu byť priamo dotknuté alebo tvrdia, že ich práva môžu byť priamo dotknuté), je účastníkom konania aj obec, v ktorej sa povoľovaná prevádzka má sa nachádzať a dotknutá verejnosť. Dotknutá verejnosť je okrem iného definovaná ako právnická osoba (vrátane mimovládnych organizácií) podporujúca ochranu životného prostredia, ktorá bola založená najmenej dva roky pred podaním žiadosti o účastníctvo v konaní. Zákon výslovne stanovuje, že táto organizácia sa považuje za osobu, ktorej právo na priaznivé životné prostredie môže byť dotknuté správnym rozhodnutím o povolení. Dotknutá verejnosť sa stane účastníkom konania dňom doručenia písomnej žiadosti Slovenskej inšpekcie životného prostredia podanej po zverejnení žiadosti o povolenie projektu.

- zákon č. 24 / 2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (zákon o EIA) je pre prístup k spravodlivosti veľmi dôležitý, pretože účasťou na procese EIA sa verejnosť stáva „dotknutou verejnosťou“, a stáva sa tak účastníkom všetkých následných správnych konaní o povolení projektu (tj. povoľovacieho konania podľa stavebného zákona, zákona o IPKZ, atómového zákona, banského zákona, zákona o lesoch, zákona o ochrane prírody atď.).

Predložením odôvodneného písomného stanoviska resp. odôvodnených písomných pripomienok počas jednej z etáp procesu EIA (zámer projektu, určovanie rozsahu hodnotenia, správa o hodnotení) alebo podaním odvolania proti rozhodnutiu v rámci zisťovacieho konania alebo proti záverečnému stanovisku EIA, verejnosť (čo znamená „ktokoľvek“ - akákoľvek fyzická alebo právnická osoba vrátane MVO) vyjadruje záujem o projekt, a stáva sa tak „dotknutou verejnosťou“, ktorá má

- postavenie účastníka konania podľa zákona o EIA (v procese EIA, t. j. v zisťovacom konaní a v povinnom posudzovaní) a tiež
- postavenie účastníka v následnom správnom konaní o povolení projektu upravenom odvetvovými zákonmi (napr. povoľovacie konanie podľa stavebného zákona, zákona o IPKZ, atómového zákona, banského zákona, zákona o lesoch, zákona o ochrane prírody atď.).

Pojem „dotknutá verejnosť“ je v zákone o EIA konkrétne definovaný ako verejnosť (čo znamená ktokoľvek - akákoľvek fyzická alebo právnická osoba vrátane MVO), ktorá je dotknutá alebo pravdepodobne dotknutá konaním týkajúcim sa životného prostredia, alebo má záujem na takomto konaní.

Podľa § 24 ods. 3 zákona o EIA má verejnosť záujem na projekte a na konaní o povolenie projektu, ak predloží odôvodnené písomné stanovisko v jednej z etáp procesu EIA (zámer projektu, rozsah hodnotenia, správa o hodnotení).

Zákon o EIA ďalej výslovne ustanovuje, že mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia a spĺňajúca podmienky ustanovené v zákone o EIA (tj. ak predložila odôvodnené písomné stanovisko v jednej z etáp procesu EIA a predložila stanovky) má záujem na takýchto konaniach, a teda je dotknutou verejnosťou.

Jednotlivci sa môžu spojiť do občianskej iniciatívy a predložiť spoločné stanovisko. Podľa § 24 ods. 6 zákona o EIA sú občianskou iniciatívou najmenej tri fyzické osoby staršie ako 18 rokov, ktoré podpíšu spoločné stanovisko k navrhovanému projektu. Občianska iniciatíva však musí predložiť zoznam svojich členov, ktorý musí obsahovať mená a priezviská, trvalé bydlisko, rok narodenia a podpisy osôb podporujúcich spoločné stanovisko a zástupcov občianskej iniciatívy.

Podľa § 24 ods. 2 zákona o EIA môže byť právo dotknutej verejnosti na priaznivé životné prostredie priamo dotknuté povolením navrhovanej činnosti (projektu) alebo jej zmenou alebo následnou realizáciou navrhovanej činnosti alebo jej zmenou. Toto ustanovenie zaručuje, že dotknutá verejnosť môže v správnom alebo súdnom konaní namietať aj porušenie hmotného práva, nielen porušenie procesného práva.

Neexistuje žiadne osobitné ustanovenie týkajúce sa možnosti zahraničných mimovládnych organizácií zúčastniť sa na správnom konaní v oblasti životného prostredia. Zahraničné mimovládne organizácie by mali mať možnosť zúčastňovať sa na týchto správnych konaniach, ak spĺňajú rovnaké požiadavky ako slovenské mimovládne organizácie.

Žalobná legitimácia v súdnom konaní:

Správny súdny poriadok zaručuje „zainteresovanej verejnosti“ právo na prístup k súdu. Pojem „zainteresovaná verejnosť“ môže mať iný význam ako pojem „dotknutá verejnosť“ uvedený vyššie.

Podľa § 42 ods. 1 Správneho súdneho poriadku, ak má „zainteresovaná verejnosť“ právo podľa osobitného predpisu zúčastniť sa na správnom konaní vo veciach životného prostredia, je oprávnená

- podať na súde žalobu proti správne rozhodnutiu alebo opatreniu
- podať žalobu na súd proti nezákonnej nečinnosti orgánu verejnej moci,
- podať žalobu na súd proti všeobecne záväznému nariadeniu obce (napr. územný plán upravujúci využitie územia a stavebné povolenia).

To znamená, že podľa Správneho súdneho poriadku je „zainteresovanou verejnosťou“ osoba, ktorá má „právo

zúčastniť sa na správnom konaní“ vo veciach životného prostredia podľa osobitných zákonov o životnom prostredí.

„Zainteresoanou verejnosťou“ môže byť fyzická osoba, právnická osoba, miestne občianske združenie alebo mimovládna environmentálna organizácia. V praxi existujú aj prípady, keď sa obec alebo aj zahraničný právny subjekt (zahraničná environmentálna mimovládna organizácia) stali „zainteresovanou verejnosťou“.

V tejto súvislosti je dôležité, ako je „zainteresovaná verejnosť“ definovaná v iných zákonoch upravujúcich správne konania v oblasti životného prostredia.

Na to, aby bola verejnosť „zainteresovanou verejnosťou“ v zmysle Správneho súdneho poriadku a aby mala právo podať žalobu na súde, musí spĺňať stanovené podmienky. Podstatné je najmä splnenie podmienky, že člen verejnosti má „právo podľa osobitného predpisu na účasť v administratívnom konaní vo veciach životného prostredia“. „Právo na účasť v administratívnom konaní“ je širší pojem ako postavenie „účastníka správneho konania“. Je to rozdiel oproti predošlej platnej legislatíve, kde sa legitímácia v konaní pred správnym súdom obmedzovala výlučne na „účastníka správneho konania“.

„Právo na účasť v administratívnom konaní“ teda zahŕňa

- právo byť „účastníkom konania“ (napr. § 82 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, § 24 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, § 9 zákona č. 39/2013 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia),
- právo byť „zúčastnenou osobou“, ktorá má užší rozsah práv ako „účastník konania“ (§ 67 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v spojení s ustanovením § 15a správneho poriadku),
- právo na „inú účasť“ (napr. účasť na schvaľovaní územných plánov podľa § 12 až 18 stavebného zákona, účasť na schvaľovaní programu ochrany ovzdušia podľa § 10 zákona č. 137/2010 Zb. o ovzduší, účasť na schvaľovaní plánu vodohospodárskeho manažmentu povodia podľa § 13 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách).

Podľa § 7 písm. a) Správneho súdneho poriadku musí účastník konania pred podaním žaloby na súd vyčerpať riadne opravné prostriedky proti napadnutému správne rozhodnutiu (t. j. odvolanie). Zákon však výslovne uvádza, že povinnosť vyčerpať všetky riadne opravné prostriedky sa na „zainteresovanú verejnosť“ nevzťahuje, ak zainteresovaná verejnosť nemala právo podať riadny opravný prostriedok (odvolanie). V prípadoch, keď „zainteresovaná verejnosť“ nemá postavenie „účastníka konania“ podľa osobitného predpisu, ale „inú formu“ účasti na konaní (napr. „zúčastnená osoba“), nemôže splniť požiadavku na vyčerpanie riadnych opravných prostriedkov (odvolania). Požiadavka na vyčerpanie riadnych opravných prostriedkov (odvolania) sa preto v tomto prípade nevzťahuje na „zainteresovanú verejnosť“.

Podľa § 178 ods. 3 Správneho súdneho poriadku „zainteresovaná verejnosť“ je oprávnená podať správnu žalobu proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, ak tvrdí, že tým bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.

4) Aké sú pravidlá pre preklad a tlmočenie, ak sú zapojené zahraničné strany?

Podľa ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom. Každý, kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie, má právo na tlmočníka (článok 47 ods. 2 a 4).

Podľa názoru ústavného súdu právo na tlmočníka nezaručuje tlmočenie výlučne v materinskom jazyku. Postačuje, ak je zabezpečené tlmočenie v jazyku, v ktorom je daná osoba schopná komunikovať. Nevyhnutnou podmienkou pre právo na tlmočníka je vyhlásenie osoby, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie.

Podľa Správneho súdneho poriadku majú účastníci konania rovnaké práva a povinnosti v konaní pred správnym súdom (§ 53). Každý má právo konať pred správnym súdom v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie. Správny súd je povinný účastníkom konania zabezpečiť rovnaké možnosti uplatnenia ich práv. S prihliadnutím na povahu a okolnosti veci priberie správny súd tlmočníka. (§ 54 ods. 1). Trovy spojené s tým, že účastník konania koná v materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie, znáša štát. (§ 54 ods. 2).

1.5. Dôkazy a znalci v konaniach

Prehľad osobitných pravidiel týkajúcich sa správnych záležitostí v oblasti životného prostredia, kontrola sudcu,

predvolanie znalca v konaní atď.

1) Hodnotenie dôkazov – existujú obmedzenia pri získavaní alebo hodnotení dôkazov, môže súd požiadať o dôkazy z úradnej moci?

Podľa Správneho poriadku sú účastníci konania povinní uviesť dôkazy na podporu svojich tvrdení. Súd rozhodne, ktorý z navrhovaných dôkazov vykoná.

Súd nemusí akceptovať zbytočné alebo irelevantné návrhy na vykonanie dôkazov. V takom prípade je však súd povinný uviesť dôvody, pre ktoré neboli navrhnuté dôkazy vykonané.

Súd môže vykonať aj iné dôkazy, ako sú navrhované, ak to považuje za potrebné na rozhodnutie vo veci.

Správny súd nie je viazaný skutkovým stavom zisteným orgánom verejnej správy a môže sám vykonať dokazovanie, ak to považuje za nevyhnutné na rozhodnutie vo veci alebo ak rozhoduje o sankciách, o žalobách proti nečinnosti orgánu verejnej správy alebo o žalobách proti nezákonnému zásahu orgánu verejnej správy.

Súd hodnotí podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti.

2) Možno predložiť nové dôkazy?

V správnom súdnictve nie je stanovená nijaká obmedzená lehota na predloženie nových dôkazov, a teda ich možno predkladať do konca súdneho konania.

Treba však pripomenúť, že v prípade žaloby proti správnomu rozhodnutiu musia byť všetky dôvody žaloby resp. žalobné body, z ktorých musí byť zrejmé, z akých konkrétnych skutkových a právnych dôvodov žalobca považuje napadnuté výroky rozhodnutia alebo opatrenia za nezákonné, formulované v dvojmesačnej lehote na podanie žaloby.

3) Ako možno v konaniach získať znalecké posudky? Verejne dostupné zoznamy a registre znalcov

Účastníci konania a súd môžu požiadať znalca o znalecké posudky. Znalca môže teda určiť súd alebo najat účastník konania. Účastníci môžu predložiť získané znalecké posudky súdu. Pravidlá pre znalcov sú stanovené v zákone č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch.

Verejne prístupný zoznam znalcov je na webovej stránke [Ministerstva spravodlivosti SR](#).

3.1) Je znalecký posudok pre sudcov záväzný, existuje určitá miera voľného uváženia?

Znalecký posudok nie je pre sudcu záväzný. Považuje sa za jeden z dôkazov. Súd hodnotí všetky dôkazy vrátane znaleckého posudku podľa svojho uváženia.

Znalec môže vyjadriť názor iba na otázky týkajúce sa oblasti jeho odbornosti, nie na právne otázky. Právne otázky posudzuje súd.

Podľa zákona musí znalec v znaleckom posudku popísať, ako k záverom dospel. Znalecký posudok musí umožňovať preskúmanie jeho obsahu a overenie jeho platnosti.

Podľa Správneho súdneho poriadku môže byť dôveryhodnosť všetkých vykonaných dôkazov spochybnená. Ak súd nerešpektuje znalecký posudok, musí to v rozhodnutí súdu riadne odôvodniť.

3.2) Pravidlá týkajúce sa znalcov predvolaných súdom

Súd prizve znalcov na návrh účastníkov konania alebo z vlastného podnetu. Strany sa môžu vyjadriť k výberu znalca a k otázkam, na ktoré je potrebné odpovedať v znaleckom posudku. Ak znalecký posudok obsahuje nezrovnalosti, môžu strany požadovať vypracovanie iného znaleckého posudku na overenie záverov pôvodného posudku.

Podľa zákona je znalec vylúčený, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, ich zástupcom alebo k osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Ak je dôvod na vylúčenie znalca, nemôže byť znalecký posudok použitý ako dôkaz.

3.3) Pravidlá týkajúce sa znalcov predvolaných účastníkmi konania

Znalecký posudok predložený účastníkmi konania je rovnako dôležitý ako znalecký posudok vyžiadaný súdom. Každá strana si môže vybrať znalca z oficiálnych zoznamov znalcov a požiadať ho o vypracovanie znaleckého posudku.

3.4) Aké sú trovy konania, ktoré sa majú zaplatiť, a to aj v súvislosti so znaleckými posudkami a svedeckými výpoveďami znalcov?

Znalec má nárok na odmenu za vypracovanie znaleckého posudku. Ak bol znalec ustanovený súdom, pravidlá týkajúce sa odmeny a výšky odmeny ustanovuje vyhláška Ministerstva spravodlivosti č. 491/2004 Z. z. o odmenách, náhradách výdavkov a náhradách za stratu času pre znalcov, tlmočníkov a prekladateľov. Ak bolo vypracovanie znaleckého posudku iniciované účastníkom konania, určuje sa znalecká odmena zmluvou medzi znalcom a účastníkom konania.

1.6. Právnické profesie a prípadní aktéri, účastníci konaní

1) (Povinná) úloha advokátov. Ako ich kontaktovať (verejne prístupný internetový odkaz na register alebo webové sídlo advokátskej komory). Špecializovaní právnici v oblasti životného prostredia.

Podľa Správneho súdneho poriadku musí byť žalobca v súdnom konaní v správnom súdnictve vrátane konania o kasačnej sťažnosti (t.j. pred krajskými súdmi a najvyšším súdom) zastúpený advokátom.

Existuje však niekoľko výnimiek z tohto všeobecného pravidla. Žalobca nemusí byť zastúpený advokátom, ak má on alebo jeho zamestnanec alebo člen, ktorý za neho na súde koná, vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa. Ďalej nemusí byť žalobca zastúpený advokátom napríklad v konaniach týkajúcich sa správnych sankcií (napr. pokuty), žalôb proti protiprávnej nečinnosti orgánu verejnej správy alebo v konaniach týkajúcich sa prístupu k informáciám (§ 49 Správneho súdneho poriadku).

Žalobca nemusí byť zastúpený advokátom ani vo väčšine občianskych súdnych konaní, napr. v konaniach týkajúcich sa ochrany vlastníckych práv a susedských práv podľa Občianskeho zákonníka.

Podľa Civilného sporového poriadku v konaní o dovolaní musí byť dovolateľ zastúpený advokátom.

Sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom musí byť zastúpený advokátom.

Zoznam advokátov a ich kontaktné údaje sú zverejnené na webových stránkach [Slovenskej advokátskej komory](#). Ktokoľvek tam môže vyhľadať advokáta podľa jeho mena, právnej špecializácie (vrátane špecializácie na environmentálne a správne právo), jeho bydliska, jazyka, registračného čísla atď. Zoznam obsahuje všetky potrebné údaje vrátane telefonického kontaktu, e-mailovej adresy, kontaktu na advokátsku kanceláriu atď.

Ktokoľvek môže kontaktovať advokáta uvedeného v zozname a požiadať ho o právnu pomoc.

Advokáti špecializujúci sa na právo životného prostredia často spolupracujú aj s environmentálnymi mimovládnyimi organizáciami. Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti životného prostredia tak môžu ľuďom sprostredkovať kontakty na advokátov špecializujúcich sa na právo životného prostredia.

Na Slovensku je len niekoľko advokátov, ktorí sa zaoberajú prípadmi verejného záujmu v oblasti životného prostredia, a ich kapacita je obmedzená. Existuje jedna alebo dve mimovládne organizácie, ktoré sa zaoberajú aj prípadmi verejného záujmu v oblasti životného prostredia, ale ich kapacita je tiež obmedzená.

1.1. Existuje možnosť pomoci *pro bono*?

Na Slovensku existuje niekoľko mimovládnych organizácií, ktoré sa zaoberajú prípadmi verejného záujmu v oblasti životného prostredia a v týchto prípadoch môžu sprostredkovať a zaplatiť právnu pomoc *pro bono* (napr. [VIA IURIS](#), [Lesoochranárske zoskupenie VLK](#)).

Existuje [program Pro Bono Lawyers](#), ktorý zastrešuje Nadácia Pontis a ktorý spája advokátov s mimovládnyimi organizáciami, ktoré potrebujú právnu pomoc. V rámci tohto programu sa zabezpečuje aj bezplatná právna pomoc v prípadoch týkajúcich sa životného prostredia.

Okrem vyššie uvedenej pro bono právnej pomoci bezplatnú právnu pomoc v občianskych, správnych a iných veciach (vrátane environmentálnych) poskytuje štátne [Centrum právnej pomoci](#) - pozri kapitolu 1.7.3 nižšie.

1.2 Ak existuje možnosť pomoci pro bono, aké sú hlavné prvky postupu na jej získanie?

Vyššie uvedené organizácie posudzujú prípady podľa vlastného uváženia, na základe ktorého sa rozhodnú poskytnúť *pro bono* právnu pomoc.

1.3 Koho by mal žiadateľ osloviť, pokiaľ ide o pomoc *pro bono*?

Ako vyplýva z predchádzajúcich odpovedí, žiadateľ o právnu pomoc *pro bono* môže obrátiť na Centrum právnej pomoci, niektoré mimovládne organizácie alebo program Pro Bono.

2) Registre znalcov alebo verejne dostupné webové sídla advokátskych komôr alebo registrov, ktoré obsahujú kontaktné údaje znalcov

Ako bolo uvedené vyššie, zoznam znalcov je zverejnený na webovom sídle [ministerstva spravodlivosti](#).

3) Zoznam MVO, ktoré pôsobia v tejto oblasti, odkazy na webové sídla, kde možno tieto MVO kontaktovať

[VIA IURIS](#)

[Lesoochránárske zoskupenie VLK](#)

[Združenie Slatinka](#)

[Priatelia Zeme – CEPA](#)

[Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko](#)

[Greenpeace Slovensko](#)

4) Zoznam MVO, ktoré pôsobia v členskom štáte

[Greenpeace](#)

[Friends of the Earth](#)

[ClientEarth](#)

[CEE Bankwatch Network](#)

[Justice and Environment](#)

1.7. Záruky pre účinné konania

1.7.1. Procesné lehoty

1) Lehota na napadnutie správneho rozhodnutia (nie súdneho) týkajúceho sa životného prostredia správnym orgánom (buď nadriadeným orgánom, alebo orgánom na rovnakej úrovni)

Správny poriadok poskytuje účastníkovi konania 15-dňovú lehotu na podanie odvolania proti správne rozhodnutiu (§ 54 ods. 2).

Podľa správneho poriadku (§ 65) rozhodnutie, ktoré je právoplatné, môže z vlastného alebo iného podnetu preskúmať správny orgán nadriadený správne orgánu, ktorý rozhodnutie vydal. Tento postup sa nazýva preskúmanie rozhodnutia „mimo odvolacieho konania“. Nadriadený správny orgán môže zrušiť alebo zmeniť a doplniť rozhodnutie do 3 rokov od jeho právoplatnosti.

2) Lehota na vydanie rozhodnutia správneho orgánu

Správny orgán je spravidla povinný vydať rozhodnutie do 30 dní od začatia konania; v obzvlášť zložitých prípadoch najneskôr do 60 dní. Ak vzhľadom na povahu veci nie je vydať rozhodnutie ani v tejto lehote, môže lehotu odvolací orgán podľa potreby predĺžiť (§ 49 ods. 2 správneho poriadku).

Za oneskorené vydanie rozhodnutia nie je možné správny orgán sankcionovať. Osoba však môže požadovať náhradu škody spôsobenej nečinnosťou správneho orgánu v správnom konaní.

3) Je možné napadnúť správne rozhodnutie prvého stupňa priamo na súde?

Skôr, ako je možné napadnúť správne rozhodnutie na súde, musí byť podané odvolanie na nadriadenom správnom orgáne.

Jedinou výnimkou je situácia, keď neexistuje možnosť podania odvolania z dôvodu že to zákon výslovne vylučuje.

4) Je pre vnútroštátny súd stanovená lehota na vydanie rozsudku?

Nie sú stanovené žiadne konkrétne lehoty na vydanie súdneho rozhodnutia.

Avšak podľa Správneho súdneho poriadku ak súd priznal správnej žalobe odkladný účinok, je povinný o žalobe rozhodnúť do šiestich mesiacov od priznania odkladného účinku (§ 187).

Rozsudok sa vyhotoví a odošle do 30 dní odo dňa jeho vyhlásenia, ak predseda súdu zo závažných dôvodov nerozhodne inak. Túto lehotu môže predseda súdu zo závažných dôvodov predĺžiť, najviac však o dva mesiace.

5) Lehoty platné počas konania (pre účastníkov konania, na predkladanie dôkazov, ďalšie možné lehoty atď.)

Lehoty v správnom konaní:

Odvolanie proti správne rozhodnutiu je potrebné podať do 15 dní odo dňa oznámenia správneho rozhodnutia.

Návrh na obnovu správneho konania je potrebné podať do 3 mesiacov odo dňa, keď sa účastník dozvedel o dôvodoch obnovy, najneskôr však do 3 rokov od právoplatnosti správneho rozhodnutia. V tej istej lehote môže správny orgán z vlastného podnetu nariadiť obnovu správneho konania.

Tri roky po právoplatnosti rozhodnutia možno podať návrh na obnovu konania alebo nariadiť obnovu, iba ak bolo rozhodnutie dosiahnuté trestným činom.

Lehoty v súdnych konaniach:

Podľa Správneho súdneho poriadku musí fyzická alebo právnická osoba podať žalobu proti správne rozhodnutiu alebo opatreniu do 2 mesiacov od oznámenia (doručenia) rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo opatrenia orgánu verejnej správy. „Zainteresovaná verejnosť“ musí podať žalobu do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo od vydania opatrenia orgánom verejnej správy.

Kasačnú sťažnosť proti prvostupňovému rozhodnutiu krajského súdu v rámci správneho súdnictva je potrebné podať do 1 mesiaca od doručenia rozhodnutia krajského súdu.

Žaloba na obnovu súdneho konania v rámci správneho súdnictva musí byť podaná do 3 mesiacov odo dňa, keď sa osoba podávajúca žalobu na obnovu konania dozvedela o dôvode obnovy.

V civilnom sporovom konaní možno podať dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu do 2 mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu.

V civilnom sporovom konaní musí osoba podať žalobu v určených lehotách od vzniku právneho nároku, inak môže byť žaloba zamietnutá z dôvodu premlčania.

Podľa Občianskeho zákonníka osobnostné práva a právo na súkromie nemôžu byť premlčané.

Vlastnícke práva nemôžu byť premlčané, a preto je možné kedykoľvek podať žalobu na ochranu pred ich

nezákonným porušením.

Právo na náhradu škody zaniká po dvoch rokoch odo dňa, keď sa poškodený dozvedel o škode a osobe, ktorá má byť zodpovedná. Nárok na náhradu škody je premlčaný po 3 rokoch po jej vzniku alebo po 10 rokoch, ak bola škoda spôsobená úmyselne.

Ústavnú sťažnosť je potrebné podať na ústavný súd do dvoch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.

1.7.2. Predbežné a ochranné opatrenia, výkon rozsudkov

1) Kedy má odvolanie proti správne rozhodnutiu odkladný účinok?

Odvolanie proti správne rozhodnutiu má odkladný účinok. Verejný orgán však môže vylúčiť odkladný účinok odvolania. Podľa správneho poriadku ak to vyžaduje naliehavý všeobecný záujem alebo ak je nebezpečenstvo, že odkladom výkonu rozhodnutia utrpí účastník konania alebo niekto iný nenahraditeľnú ujmu, môže správny orgán odkladný účinok odvolania vylúčiť.

Podnet na preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania nemá odkladný účinok.

2) Existuje možnosť, že počas správneho konania o odvolaní vydá orgán alebo nadradený orgán súdny príkaz ukladajúci povinnosť zdržať sa určitého konania?

Okrem automatického odkladného účinku odvolania môže správny orgán na žiadosť účastníka konania alebo z úradnej moci nariadiť predbežné opatrenie. Podľa § 43 správneho poriadku správny orgán môže pred skončením konania v rozsahu nevyhnutne potrebnom pre zabezpečenie jeho účelu uložiť účastníkom, aby niečo vykonali, niečo sa zdržali alebo niečo strpeli.

3) Existuje možnosť podať počas konania žiadosť o vydanie súdneho príkazu ukladajúceho povinnosť zdržať sa určitého konania a za akých podmienok? Existuje lehota na podanie tejto žiadosti?

Účastník konania môže podať návrh na nariadenie predbežného opatrenia počas konania – až do konca konania. Lehota na podanie takéhoto návrhu nie je stanovená.

4) Je správne rozhodnutie okamžite vykonané bez ohľadu na podanie odvolania? Za akých podmienok?

Pretože odvolanie má odkladný účinok, správne rozhodnutie nemožno vykonať, kým o odvolaní nerozhodne odvolací orgán. Môže sa vykonať, iba ak bol vylúčený odkladný účinok odvolania.

5) Je správne rozhodnutie pozastavené, ak je napadnuté na súde v štádiu konania?

Podanie žaloby proti rozhodnutiu správneho orgánu automaticky nemá odkladný účinok. Po potvrdení rozhodnutia nadriadeným (odvolacím) správny orgánom a po nadobudnutí právoplatnosti ho možno vykonať bez ohľadu na žalobu podanú proti nemu.

Súd v rámci správneho súdnictva však môže žalobe priznať odkladný účinok a v takom prípade výkon správneho rozhodnutia nie je možný.

6) Existuje možnosť, aby vnútroštátne súdy vydali súdny príkaz ukladajúci povinnosť zdržať sa určitého konania (podmienené finančným vkladom)? Existuje samostatné odvolanie proti tomuto súdne príkazu ukladajúcemu povinnosť zdržať sa určitého konania alebo finančnému vkladu?

Súd v rámci správneho súdnictva môže na návrh žalobcu a po vyjadrení žalovaného uznesením priznať správnej žalobe odkladný účinok - t.j. fakticky nariadiť odklad vykonateľnosti napadnutého správneho rozhodnutia (§ 185 Správneho súdneho poriadku). Súd nemôže priznať správnej žalobe odkladný účinok bez návrhu.

Súd môže správnej žalobe priznať odkladný účinok za nasledujúcich podmienok:

1. ak by okamžitým výkonom alebo inými právnymi následkami napadnutého rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo opatrenia orgánu verejnej správy hrozila závažná ujma, značná hospodárska škoda či finančná

škoda, závažná ujma na životnom prostredí, prípadne iný vážny nenapraviteľný následok a priznanie odkladného účinku nie je v rozpore s verejným záujmom,

2. ak napadnuté rozhodnutie orgánu verejnej správy alebo opatrenie orgánu verejnej správy má podklad v právne záväznom akte Európskej únie, o ktorého platnosti možno mať vážne pochybnosti, a žalobcovi by inak hrozila vážna a nenapraviteľná ujma a priznanie odkladného účinku nie je v rozpore so záujmom Európskej únie.

Súd rozhodne o žiadosti žalobcu o priznanie odkladného účinku do 30 dní od doručenia vyjadrenia žalovaného k tejto žiadosti.

Ak súd návrhu žalobcu na priznanie odkladného účinku nevyhovie, uznesením ho zamietne.

Proti uzneseniu súdu o odkladnom účinku žaloby nie je prípustná kasačná sťažnosť.

1.7.3. Náklady – právna pomoc – pomoc *pro bono*, iné mechanizmy finančnej pomoci

1) Ako možno vypočítať náklady, ktoré vzniknú pri začatí konania – administratívne náklady, súdne trovy, náklady na podanie žaloby, poplatky znalcov, poplatky advokátov, náklady na odvolanie atď

S účasťou na správnom konaní vo veciach životného prostredia sa spravidla nespájajú žiadne poplatky.

Existujú však poplatky za mimoriadne opravné prostriedky.

Za návrh na obnovu správneho konania alebo za návrh na preskúmanie rozhodnutia v „mimoodvolacom“ konaní sa platí poplatok (fyzická osoba: 16,50 EUR, právnická osoba alebo fyzická osoba oprávnená na podnikanie: 165,50 EUR). Tento poplatok sa vráti, ak sa povolí obnova konania alebo ak bol podnet na preskúmanie rozhodnutia v „mimoodvolacom“ konaní plne úspešný.

Súdne poplatky upravuje zákon č. 71/1992 o súdnych poplatkoch.

Žaloba žalobcu na súde je spojená s týmito poplatkami:

- súdny poplatok za začatie súdneho konania
- súdny poplatok za odvolanie alebo kasačnú sťažnosť,
- súdny poplatok za návrh na nariadenie neodkladného opatrenia.

Súdne poplatky za súdne spory v rámci správneho súdnictva sa stanovujú paušálne bez ohľadu na hodnotu prípadu.

Súdny poplatok za podanie správnej žaloby proti rozhodnutiu alebo opatreniu orgánu verejnej správy je 70 EUR. Súdny poplatok za podanie kasačnej sťažnosti je 140 EUR.

Súdny poplatok za podanie správnej žaloby proti všeobecne záväznému nariadeniu obce je 50 EUR. Súdny poplatok za podanie kasačnej sťažnosti je 100 EUR.

Súdny poplatok za podanie občianskoprávnej žaloby na ochranu vlastníckych práv proti emisiám je 99,50 EUR. Súdny poplatok za podanie občianskoprávnej žaloby týkajúcej sa nároku na náhradu škody (súvisiacej so znečistením alebo poškodením životného prostredia) je 6% zo sumy, ktorá sa požaduje, čo je minimálne 16,50 EUR a najviac 16 596,50 EUR. Súdny poplatok za podanie odvolania je rovnaký.

Súdny poplatok za podanie dovolania je dvojnásobok poplatku za podanie žaloby.

Poplatok za podanie žaloby, návrhu na začatie konania, odvolania, žaloby na obnovu konania alebo dovolania sa vráti, ak sa konanie zastavilo, ak sa žaloba, návrh na začatie konania, odvolanie, žaloba na obnovu konania alebo dovolanie odmietlo alebo vzalo späť pred prvým pojednávaním.

Za podanie ústavnej sťažnosti na ústavný súd sa spravidla neplatí žiadny súdny poplatok. Avšak v právne a skutkovo podobných prípadoch, o ktorých predtým rozhodoval ústavný súd, a v ktorých sťažovateľ, ktorý ústavnú sťažnosť podal, nebol úspešný, ústavný súd nariadi sťažovateľovi zaplatiť súdny poplatok vo výške 30 EUR za jedenástu a každú ďalšiu sťažnosť podaný tým istým sťažovateľom v tom istom roku.

Ak účastník konania v konaní pred správnym súdom navrhuje vykonanie dôkazu, s ktorým sa spájajú trovy, môže ho súd zaviazať na zloženie zálohy. Ak účastník konania nezaplatí kauciu v lehote určenej správnym súdom, správny súd navrhované dôkazy nevykoná.

Odmeny advokátov sa môžu výrazne líšiť. S klientom je zvyčajne dohodnutá hodinová sadzba, ktorá sa môže pohybovať od 50 do 300 EUR. Existujú však aj ďalšie možnosti stanovenia odmeny – odmena za úplné vybavenie veci alebo odmena vypočítaná na základe tarify (pevná suma za každú poskytnutú právnu službu).

Odmeny znalcov sa môžu líšiť a ich výška sa môže stanoviť určitou tarifnou sadzbou (pevnou sumou za každú službu, hodinovou sadzbou alebo percentom v závislosti od predmetu služieb experta) alebo ako dohodnutá zmluvná odmena.

2) Náklady na súdny príkaz ukladajúci povinnosť zdržať sa určitého konania/predbežné opatrenie, je potrebný vklad?

Súdny poplatok za návrh na nariadenie neodkladného opatrenia v občianskoprávných veciach je 33 EUR.

Za návrh na priznanie odkladného účinku správnej žaloby sa neplatí žiadny poplatok a nie je potrebné zložiť žiadnu zálohu na pokrytie prípadných kompenzácií.

3) Je dostupná právna pomoc pre fyzické osoby?

Bezplatnú právnu pomoc fyzickým osobám v občianskych, správnych a iných veciach (vrátane environmentálnych vecí) poskytuje [Centrum právnej pomoci](#).

Centrum právnej pomoci je organizácia zriadená ministerstvom spravodlivosti. Centrum právnej pomoci poskytuje bezplatnú právnu pomoc fyzickým osobám za splnenia určitých podmienok, napríklad v občianskych a správnych veciach (vrátane záležitostí životného prostredia, správneho súdneho konania a konania pred ústavným súdom). Centrum právnej pomoci neposkytuje právnu pomoc v trestných veciach.

Ak osoba spĺňa podmienky poskytnutia právnej pomoci, Centrum právnej pomoci vydá rozhodnutie o poskytnutí právnej pomoci a určí jeho formu.

Právna pomoc môže mať formu:

- právneho poradenstva,
- mediácie,
- zastupovania pred súdom advokátom alebo právnikom Centra právnej pomoci.

Bezplatná právna pomoc je k dispozícii iba fyzickým osobám v hmotnej núdzi alebo osobám, ktorých príjem nepresahuje 1,4-násobok životného minima, a preto si nemôžu dovoliť právnu pomoc.

Ak je príjem osoby vyšší ako 1,4-násobok životného minima, ale nepresahuje 1,6-násobok životného minima, je osoba povinná zaplatiť 20% nákladov na právnu pomoc a právnu pomoc poskytne Centrum právnej pomoci.

Environmentálne mimovládne organizácie nemajú nárok na právnu pomoc poskytnutú Centrom právnej pomoci.

Všetky informácie o Centre právnej pomoci vrátane kontaktných údajov nájdete na [tejto webovej stránke](#).

Žiadosť o právnu pomoc je k dispozícii [tu](#).

4) Je dostupná právna pomoc pre združenia, právnické osoby, MVO s právnou subjektivitou alebo bez nej? Ak áno, ako požiadať o právnu pomoc? Existuje pomoc pro bono?

Združenia, právnické osoby a mimovládne organizácie nemajú nárok na právnu pomoc poskytovanú Centrom právnej pomoci.

5) Sú k dispozícii iné finančné mechanizmy na poskytnutie finančnej pomoci?

Na Slovensku existuje niekoľko mimovládnych organizácií, ktoré sa zaoberajú prípadmi verejného záujmu v oblasti životného prostredia a v týchto prípadoch môžu sprostredkovať a zaplatiť právnu pomoc pro bono (napr. [VIA IURIS](#),

[Lesoochránárske zoskupenie VLK](#)).

Existuje [program Pro Bono Lawyers](#), ktorý organizuje Nadácia Pontis a ktorý spája advokátov s mimovládnyimi organizáciami, ktoré potrebujú právnu pomoc. V rámci tohto programu je tiež možné bezplatne poskytnúť právnu pomoc v prípadoch životného prostredia.

Ako bolo uvedené vyššie, bezplatnú právnu pomoc fyzickým osobám v občianskych, správnych a iných veciach (vrátane environmentálnych prípadov) poskytujú štátne [Centrum právnej pomoci](#).

6) Uplatňuje sa zásada „neúspešný účastník konania platí“? Ako ju uplatňujú sudy, existujú výnimky?

Platí všeobecná zásada, že „porazený platí“. Strana, ktorá prehrá spor, je preto zvyčajne povinná uhradiť trovy úspešnej strany, ako aj náklady na znalecké posudky a ďalšie náklady na konanie.

Ak v rámci civilného sporového konania mala strana vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov konania pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo. Výnimočne súd v civilnom sporovom konaní neprizná úspešnej (víťaznej) strane náhradu trov konania, ak existujú „dôvody osobitného zreteľa“. Podľa nálezu ústavného súdu I. ÚS 168/2018 by mal súd použiť toto pravidlo iba vo výnimočných prípadoch. Ak sa tak súd rozhodne, nemožno žiadnu zo strán (úspešnú alebo neúspešnú) zaviazať na náhradu trov konania. Súd musí dostatočne odôvodniť, prečo považoval prípad za hodný osobitného zreteľa.

V konaniach v správnom súdnictve súd prizná žalobcovi voči žalovanému právo na úplnú alebo čiastočnú náhradu dôvodne vynaložených trov konania, ak mal žalobca vo veci celkom alebo sčasti úspech. Správny súd však môže rozhodnúť, že náhradu trov konania celkom alebo sčasti neprizná, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa. Žalovanému prizná súd podľa pomeru jeho úspechu vo veci voči žalobcovi právo na náhradu dôvodne vynaložených trov konania iba, ak to možno spravodlivo požadovať. Správny súdny poriadok výslovne stanovuje, že orgánu štátnej správy však náhradu trov právneho zastúpenia možno priznať len výnimočne (keďže majú vlastných zamestnancov - právnikov, ktorí ich môžu v spore zastupovať).

7) Môže súd poskytnúť oslobodenie od trov konania, daní, súdnych poplatkov, zdanenia nákladov atď.? Nejaké iné vnútroštátne osobitosti spojené s touto témou?

Zákon o súdnych poplatkoch ustanovuje, že určité súdne konania a určité osoby v postavení žalobcov sú oslobodené od súdneho poplatku.

Okrem iných konaní je od súdneho poplatku oslobodené aj súdne konanie o žalobe proti nečinnosti orgánu verejnej správy.

Od súdneho poplatku sú okrem iných oslobodené nadácie a charitatívne organizácie, humanitárne organizácie, ekologické organizácie a združenia pôsobiace na ochranu spotrebiteľov ako aj obce a vyššie územné celky v konaní vo veciach verejného a spoločensky prospešného záujmu.

Súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku aj v iných ako vyššie uvedených prípadoch, ak to odôvodňujú pomery účastníka konania.

1.7.4. Prístup k informáciám v súvislosti s prístupom k spravodlivosti – ustanovenia týkajúce sa smernice 2003/4/ES

1) Kde sú k dispozícii vnútroštátne pravidlá týkajúce sa prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia? Existujú aj iné formy štruktúrovaného šírenia informácií?

Všetky zákony a iné právne predpisy sú voľne dostupné [tu](#).

Materiály sumarizujúce pravidlá a možnosti verejnosti týkajúce sa prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia sú dostupné tu:

[Ako sa zúčastniť na ochrane životného prostredia?](#)

[Prístup k spravodlivosti vo veciach životného prostredia v Slovenskej republike](#)

2) Ako sa tieto informácie poskytujú počas rôznych konaní týkajúcich sa životného prostredia? Od koho by si mal žiadateľ vyžiadať informácie?

V mnohých situáciách zákon výslovne vyžaduje, aby správny orgán informoval verejnosť alebo účastníkov konania o skutočnostiach dôležitých pre prístup k spravodlivosti – t.j. o začatí konania, vykonaní dôkazov, možnosti nahliadnuť do spisu a vyjadriť sa k podkladu rozhodnutia, priebehu alebo ukončení konania. Každé správne rozhodnutie musí obsahovať poučenie, či je rozhodnutie konečné alebo je možné sa proti nemu odvolať a či je možné rozhodnutie preskúmať súdom.

Verejnosť môže tiež od správnych orgánov požadovať informácie týkajúce sa prístupu k spravodlivosti podľa zákona o prístupe k informáciám (zákon č. 211/2000 Z. z.).

3) Aké sú sektorové predpisy [(posudzovanie vplyvov na životné prostredie), IPKZ/IED (smernica o priemyselných emisiách), pokiaľ ide o plány a programy atď.]?

Informácie o procesoch EIA a všetky dokumenty týkajúce sa projektov, plánov a programov sú k dispozícii online [tu](#).

Informácie o konaniach týkajúcich sa integrovaného povolenia (IPKZ) sú k dispozícii online [tu](#).

4) Je povinné poskytnúť informácie o prístupe k spravodlivosti v správnom rozhodnutí a v rozsudku?

Každé správne rozhodnutie musí obsahovať poučenie, či je rozhodnutie konečné alebo či sa proti nemu možno odvolať, v akej lehote, na ktorý orgán a kde je možné odvolanie podať. Poučenie obsahuje aj údaj o tom, či je možné rozhodnutie preskúmať súdom.

Rozhodnutie súdu musí obsahovať poučenie o prípustnosti kasačnej sťažnosti, o lehote na podanie kasačnej sťažnosti, o náležitostiach kasačnej sťažnosti a o povinnom zastúpení advokátom v kasačnom konaní.

5) Poskytuje sa zahraničným účastníkom preklad, tlmočenie? Aké pravidlá sa uplatňujú?

Podľa ústavy má každý, kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie pred orgánmi verejnej moci, právo na tlmočníka (čl. 47 ods. 2 a 4).

Všeobecným pravidlom správneho konania je, že všetky dokumenty a pojednávania sú v slovenskom jazyku. Dokumenty v inom ako slovenskom jazyku musia byť predložené v origináli a strany musia predložiť aj úradne overený preklad.

Podľa Správneho súdneho poriadku má každý právo konať pred správnym súdom vo svojom materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie. S prihliadnutím na povahu a okolnosti prípadu zabezpečí správny súd tlmočníka (§ 54 ods. 1). Náklady účastníka konania, ktorý koná vo svojom materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie, znáša štát (§ 54 ods. 2).

1.8. Osobitné procesné pravidlá

1.8.1. Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA) – ustanovenia týkajúce sa smernice 2003/35/ES

Pravidlá špecifické pre jednotlivé krajiny týkajúce sa posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA) v súvislosti s prístupom k spravodlivosti

1) Pravidlá týkajúce sa aktívnej legitímácie a prístupu k spravodlivosti v súvislosti s preverovaním (podmienky, časový rámec, dotknutá verejnosť)

Ako bolo uvedené vyššie, proces EIA vrátane zisťovacieho konania je správnym konaním upraveným správnym poriadkom.

Ako bolo uvedené vyššie, v rámci zisťovacieho konania sú účastníkmi správneho konania tí, ktorých práva, povinnosti alebo právom chránené záujmy môžu byť v konaní priamo dotknuté.

Postavenie účastníka konania patrí aj „dotknutej verejnosti“, ak spĺňa zákonné podmienky (ustanovené v § 24 ods. 2, 3, 4 a 5 zákona o EIA). Dotknutá verejnosť má postavenie účastníka zisťovacieho konania, ak predloží odôvodnené písomné stanovisko k zámeru projektu a splní formálne náležitosti (priloží stanovky - v prípade mimovládnych organizácií).

Dotknutá verejnosť sa môže stať účastníkom konania aj podaním odvolania proti správne rozhodnutiu v konaní podľa zákona o EIA.

„Dotknutou verejnosťou“ a účastníkom konania sa môže stať ktokoľvek (vrátane fyzických osôb alebo mimovládnych organizácií), ak splní vyššie uvedené podmienky (ak predloží odôvodnené písomné stanovisko).

Účastník konania môže podať odvolanie proti rozhodnutiu v zisťovacom konaní (proti rozhodnutiu o tom, že projekt sa bude povinne posudzovať, aj proti rozhodnutiu, že projekt sa nebude posudzovať), o ktorom rozhoduje nadriadený správny orgán.

Dotknutá verejnosť, ktorá sa zúčastnila zisťovacieho konania a vyčerpala možnosť podať odvolanie proti rozhodnutiu v zisťovacom konaní, môže proti právoplatnému rozhodnutiu v rámci zisťovacieho konania podať správnu žalobu v rámci správneho súdnictva.

2) Pravidlá týkajúce sa aktívnej legitímácie v súvislosti s určením rozsahu pôsobnosti (podmienky, časový rámec, dotknutá verejnosť)

Na postup pri určovaní rozsahu hodnotenia sa nevzťahuje zákon o správnom konaní, a preto sa pri určení rozsahu hodnotenia nevedie správne konanie. Preto sa proti určení rozsahu hodnotenia nemožno odvolať ani preskúmať určenie rozsahu hodnotenia priamo na súde. Rozsah hodnotenia môže byť predmetom správneho alebo súdneho prieskumu iba spolu so záverečným stanoviskom EIA. Proti záverečnému stanovisku EIA sa možno samostatne odvolať alebo ho možno napadnúť na súde žalobou.

3) V akom/-ých štádiu/-ách môže verejnosť napadnúť správne rozhodnutia o environmentálnych projektoch? Existuje lehota na napadnutie rozhodnutí?

Ako už bolo uvedené, dotknutá verejnosť môže proti rozhodnutiu v zisťovacom konaní podať odvolanie, o ktorom rozhoduje nadriadený správny orgán. Dotknutá verejnosť môže následne podať proti právoplatnému rozhodnutiu v rámci zisťovacieho konania žalobu na súde v rámci správneho súdnictva.

Účasťou na procese EIA (zisťovacom konaní alebo povinnom posudzovaní EIA) sa verejnosť stáva „dotknutou verejnosťou“ a stáva sa tak účastníkom všetkých následných správnych konaní o povolení projektu (t.j. povoľovacích konaní podľa stavebného zákona, zákona o IPKZ, atómového zákona, banského zákona, zákona o lesoch, zákon o ochrane prírody a pod.).

Odvolanie je potrebné podať do 15 dní odo dňa oznámenia správneho rozhodnutia orgánom verejnej moci (rozhodnutia v zisťovacom konaní, záverečného stanoviska EIA, rozhodnutia o povolení projektu).

Účastníci správneho konania alebo „zainteresovaná verejnosť“ (ktorá zahŕňa aj „dotknutú verejnosť“) musia podať správnu žalobu na súde do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy.

Ako už bolo spomenuté vyššie, proti určení rozsahu hodnotenia sa nemožno odvolať ani ho priamo preskúmať na súde. Určenie rozsahu hodnotenia bude predmetom správneho alebo súdneho prieskumu iba spolu so záverečným stanoviskom EIA.

4) Možno napadnúť konečné povolenie? Za akých podmienok, pokiaľ ide o jednotlivca, MVO, zahraničnú MVO?

Ako už bolo uvedené vyššie, účastníci správneho konania alebo „zainteresovaná verejnosť“ (ktorá zahŕňa aj dotknutú verejnosť) môžu podať žalobu proti konečnému rozhodnutiu o povolení projektu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Medzi účastníkov správneho konania alebo „zainteresovanú verejnosť“ môže patriť fyzická osoba, mimovládna organizácia alebo zahraničná mimovládna organizácia.

Neexistuje žiadne osobitné ustanovenie týkajúce sa možnosti zahraničných mimovládnych organizácií zúčastňovať

sa na environmentálnych správnych konaniach. Zahraničné mimovládne organizácie by mali mať právo zúčastniť sa na týchto správnych konaniach, ak splnia rovnaké požiadavky ako slovenské.

Rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 3 Sžp 18/2012 z 12. marca 2013:

V rozsudku sp. zn. 3 Sžp 18/2012 najvyšší súd potvrdil rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 23 S 113/2011, ktorým krajský súd vyhovel žalobe občianskeho združenia, ktoré napadlo správne rozhodnutie o nepriznaní postavenie účastníka konania o určení dobývacieho priestoru podľa banského zákona (tomuto združeniu). Spor sa týkal toho, či sa na správne konanie o určení dobývacieho priestoru vzťahuje čl. 6 a čl. 9 Aarhuského dohovoru, či je rozhodnutie o určení dobývacieho priestoru „povolenie projektu“ v zmysle čl. 6 Aarhuského dohovoru a či má byť občianske združenie aj účastníkom konania o určení dobývacieho priestoru, alebo iba účastníkom následného konania o povolení banskej činnosti. Občianske združenie argumentovalo, že aj rozhodnutie o určení dobývacieho priestoru je rozhodnutím o povolení činnosti v zmysle čl. 6 a čl. 9 Aarhuského dohovoru, a preto musí byť účastníkom aj tohto správneho konania.

Najvyšší súd svoje rozhodnutie odôvodnil poukazom na čl. 6 ods. 4 a čl. 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru, a uviedol, že účasť verejnosti v zmysle čl. 6 ods. 4 Aarhuského dohovoru je potrebné umožniť už v štádiu konania, keď sú otvorené všetky možnosti a je možné ovplyvniť konečný výsledok konania a že určení dobývacieho priestoru predstavuje prvú fázu povoľovania banskej činnosti, pričom účasť v konaní iba v súvislosti s následným povoľovaním banskej činnosti by bola v rozpore s čl. 6 ods. 4 Aarhuského dohovoru. Najvyšší súd ďalej vo svojom rozhodnutí uviedol: „*Súdny dvor Európskej Únie vo svojom rozhodnutí vo veci C-240/09 zo dňa 08. marca 2011 uviedol postup pri výklade procesného práva týkajúceho sa podania opravného prostriedku alebo žaloby na súd, aby bol v súlade s čl. 9 ods. 3 predmetného dohovoru. Nie je dôvod, aby bolo rozhodnutie o určení dobývacieho priestoru vylúčené z okruhu konaní týkajúcich sa životného prostredia, keďže predmetom povoľovacieho konania je ťažba zlata pomocou kyanidového lúhovania, pričom sa tam má diať povrchovou ťažbou. V prílohe I časť 16 Aarhuského dohovoru je uvedená aj činnosť povrchová ťažba. Aby bolo na súde umožnené žalobou napadnúť administratívne rozhodnutie, je potrebné, aby bol už v administratívnom konaní jeho účastníkom...*“

5) Rozsah súdneho preskúmania – kontrola vecnej/procesnej zákonnosti. Môže súd konať z úradnej moci?

Súdy preskúmajú hmotnoprávnu aj procesnú zákonnosť rozhodnutia v zisťovacom konaní, záverečného stanoviska EIA alebo rozhodnutia o povolení projektu.

Ak došlo v správnom konaní k porušeniu procesného práva v takom rozsahu, že to mohlo mať vplyv na zákonnosť konečného rozhodnutia, musí súd toto rozhodnutie zrušiť.

Preskúmanie a overenie vedeckej a technickej presnosti v súdnych konaniach je obmedzené. Podľa Správneho súdneho poriadku súdy nepreskúmajú rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy, ktorých vydanie závisí výlučne od posúdenia zdravotného stavu osôb alebo technického stavu vecí, ak neznamenia právnou prekážku výkonu povolenia, zamestnania, podnikateľskej alebo inej hospodárskej činnosti (to neplatí na rozhodnutia a opatrenia v sociálnych veciach). Pri rozhodnutí, opatrení alebo inom zásahu, ktoré orgán verejnej správy vydal alebo vykonal na základe zákonom povolennej správnej úvahy, správny súd preskúma iba, či také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah nevybočili z medzí a hľadísk ustanovených zákonom. Správny súd neposudzuje účelnosť, hospodárnosť a vhodnosť rozhodnutia orgánu verejnej správy, opatrenia orgánu verejnej správy alebo iného zásahu orgánu verejnej správy (s výnimkou preskúmania správnych sankcií).

Súd však môže preskúmať odborné a technické zistenia, či nedošlo k rozporu medzi týmito zisteniami a závermi a úvahami správnych orgánov.

V záležitostiach životného prostredia neexistujú žiadne súdne konania, ktoré by súdy mohli začať z vlastnej iniciatívy. Súdy môžu konať výlučne na základe návrhu, nikdy nie z vlastnej iniciatívy.

6) V akom štádiu možno napadnúť rozhodnutia, akty alebo opomenutia?

Verejnosť môže pred súdom napadnúť právoplatné rozhodnutie v zisťovacom konaní, právoplatné záverečné stanovisko EIA ako aj právoplatné povolenie projektu, napr. rozhodnutie o umiestnení stavby, stavebné povolenie, integrované povolenie podľa zákona o IPKZ, povolenie na užívanie pôdy, stavebné povolenie, povolenie IPPC, povolenie banskej činnosti atď.

Účastník konania alebo „zainteresovaná verejnosť“ (pozri vyššie) môže podať žalobu na súde, ak je orgán verejnej správy nečinný v správnom konaní vo veciach životného prostredia. Žalobu možno podať, ak bola neúspešne vyčerpaná sťažnosť na nečinnosť podľa zákona o sťažnostiach alebo podnet na prokuratúru. Žalovaným je orgán verejnej moci, ktorý je povinný vydať rozhodnutie alebo opatrenie, vykonať úkon alebo začať správne konanie z úradnej povinnosti.

7) Existuje pred podaním žaloby na súd požiadavka vyčerpania správnych opravných prostriedkov pred súdnymi opravnými prostriedkami?

Pred podaním žaloby na súde musí byť vyčerpaná možnosť podania odvolania resp. rozkladu voči prvostupňovému správne rozhodnutiu na nadriadenom správnom orgáne. Jedinou výnimkou je prípad, keď nie je možné podať odvolanie resp. rozklad, pretože zákon jeho podanie vylučuje.

8) Je potrebné na získanie aktívnej legitímácie na podanie žaloby pred vnútroštátnymi súdmi zúčastniť sa na verejnej konzultačnej fáze správneho konania – predkladať pripomienky, zúčastňovať sa na pojednávaní atď., pričom to neznamená požiadavku stanovenú v bode 12?

Aktívna účasť na konzultačnej fáze procesu EIA (pripomienky, účasť na verejnom prerokovaní) nie je podmienkou realizácie práva na podanie odvolania ani podmienkou na podanie žaloby na súde - ak môže byť osoba priamo dotknutá správne rozhodnutím, stáva sa účastníkom správneho konania a môže podať žalobu aj bez účasti na konzultačnej fáze procesu EIA. Účasťou na konzultačnej fáze procesu EIA sa však môže akákoľvek iná osoba (napr. fyzická osoba, mimovládna organizácia) stať „dotknutou verejnosťou“, a teda aj účastníkom konania podľa zákona o EIA alebo účastníkom následného povoľovacieho konania a môže následne podať žalobu proti správne rozhodnutiu na súde. To znamená, že účasťou na konzultačnej fáze procesu EIA sa účastníkmi správneho konania a následne žalobcami stávajú aj osoby, ktoré by inak neboli účastníkmi konania a žalobcami.

9) Primerané, spravodlivé – ako sa to uplatňuje vo vnútroštátnej jurisdikcii?

Podľa správneho poriadku majú všetci účastníci v konaní rovnaké procesné práva a povinnosti. Podľa Správneho súdneho poriadku majú účastníci v konaní pred správne súdom rovnaké práva a povinnosti.

10) Ako sa pojem „včasné“ vykonáva vnútroštátnymi právnymi predpismi?

Podľa správneho poriadku sú správne orgány povinné svedomite a zodpovedne sa zaoberať každou vecou, ktorá je predmetom konania, vybaviť ju včas a bez zbytočných prieťahov a použiť najvhodnejšie prostriedky, ktoré vedú k správne vybaveniu veci.

Správny poriadok ustanovuje lehoty na vydanie správneho rozhodnutia (pozri vyššie).

Správny súd môže žalobe priznať odkladný účinok tak, aby výkon napadnutého rozhodnutia nespravil súdny prieskum rozhodnutia zbytočným.

Ak správny súd priznal správne žalobe odkladný účinok (podľa § 185 písm. a)), je povinný rozhodnúť o správne žalobe do šiestich mesiacov od vydania uznesenia o priznaní odkladného účinku (§ 187 ods. 1 Správneho súdneho poriadku).

11) Je k dispozícii súdny príkaz ukladajúci povinnosť zdržať sa určitého konania? Ak áno, aké sú procedurálne požiadavky v súvislosti s oprávnením požiadať o jeho vydanie? Existujú okrem všeobecných vnútroštátnych ustanovení osobitné pravidlá uplatniteľné na tento sektor?

Platia tu všeobecné pravidlá týkajúce sa možnosti súdu priznať odkladný účinok žaloby proti správne rozhodnutiu (pozri vyššie).

1.8.2. Integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania (IPKZ)/smernica o priemyselných emisiách (IED) – ustanovenia týkajúce sa smernice 2003/35/ES

1) Pravidlá špecifické pre jednotlivé krajiny týkajúce sa smernice o priemyselných emisiách (IED) v súvislosti s prístupom k spravodlivosti

Verejnosť (vrátane mimovládnych organizácií) môže mať za určitých podmienok postavenie účastníka konania

podľa zákona o IPKZ. Proti prvostupňovému rozhodnutiu o integrovanom povolení vydanom podľa zákona o IPKZ sa možno odvolať. Konečné právoplatné integrované povolenie je možné napadnúť pred správnym súdom.

2) Pravidlá týkajúce sa aktívnej legitímácie, v akých štádiách možno napadnúť rozhodnutia (pokiaľ ide o MVO, zahraničnú MVO, občana)? Je konečné rozhodnutie napadnuteľné?

Ako už bolo uvedené vyššie, účastníkom konania o integrovanom povolení podľa zákona o IPKZ je okrem účastníkov konania podľa správneho poriadku (tj. osôb, ktorých práva môžu byť priamo dotknuté alebo tvrdia, že ich práva môžu byť priamo dotknuté) aj obec, v ktorej sa nachádza alebo sa má nachádzať povolená prevádzka, a dotknutá verejnosť.

Dotknutá verejnosť je osoba alebo viaceré osôb, ich združenia alebo skupiny, ktorá je alebo môže byť dotknutá konaním pri vydávaní povolenia pre novú prevádzku alebo konaním pri vydávaní povolenia podstatnej zmeny v činnosti prevádzky alebo konaním pri prehodnocovaní a aktualizácii podmienok povolenia alebo ktorá má alebo môže mať na takomto konaní záujem. Dotknutou verejnosťou je aj osoba, ktorá tvrdí, že môže byť rozhodnutím vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach priamo dotknutá, a to až do času, kým sa preukáže opak. Dotknutou verejnosťou je aj právnická osoba podporujúca ochranu životného prostredia, pričom táto organizácia sa považuje za osobu, ktorej právo na priaznivé životné prostredie môže byť rozhodnutím dotknuté, ak zároveň vznikla najmenej dva roky pred prihlásením sa za účastníka konania.

Dotknutá verejnosť sa stane účastníkom konania dňom doručenia písomnej žiadosti Slovenskej inšpekcie životného prostredia podanej po zverejnení žiadosti o povolenie projektu.

Ako už bolo uvedené vyššie, predložením odôvodneného písomného stanoviska v jednej z fáz procesu EIA (zámer projektu, rozsah hodnotenia, správa o hodnotení) alebo podaním odvolania proti rozhodnutiu v zisťovacom konaní alebo proti konečnému záverečnému stanovisku EIA verejnosť (čo znamená „ktokoľvek“ - akákoľvek fyzická alebo právnická osoba vrátane mimovládnych organizácií) vyjadruje svoj záujem o projekt a stáva sa tak „dotknutou verejnosťou“, ktorá má postavenie účastníka v následnom správnom konaní o povolení projektu upraveného zákonom o IPKZ (a aj ďalšími zákonmi - stavebný zákon, atómový zákon, banský zákon, zákon o lesoch, zákon o ochrane prírody a krajiny a pod.).

Konečné a právoplatné integrované povolenie vydané podľa zákona o IPKZ je možné napadnúť pred správnym súdom, ako je uvedené vyššie.

Pre zahraničné mimovládne organizácie neexistujú žiadne špeciálne pravidlá.

3) Pravidlá týkajúce sa aktívnej legitímácie a prístupu k spravodlivosti v súvislosti s preverovaním (podmienky, časový rámec, dotknutá verejnosť)

Podľa zákona o IPKZ každá podstatná zmena v činnosti prevádzky vyžaduje povolenie. Ak Slovenská inšpekcia životného prostredia na základe oznámenia prevádzkovateľa alebo na základe vykonanej kontroly zistí, že zmena je podstatná, začne sa konanie o vydaní povolenia na zmenu činnosti.

Ako už bolo uvedené vyššie, účastníkom konania vo veci zmeny činnosti je aj dotknutá verejnosť.

Dotknutou verejnosťou v konaní vo veci zmeny činnosti je osoba, jej združenia alebo skupiny, ktoré sú alebo môžu byť dotknuté konaním o vydaní povolenia na podstatnú zmenu činnosti alebo ktoré majú alebo môžu mať záujem na takom konaní.

Dotknutá verejnosť je tiež právnická osoba (vrátane mimovládnych organizácií) podporujúca ochranu životného prostredia, ktorá bola založená najmenej dva roky pred prihlásením sa za účastníka konania.

Dotknutá verejnosť sa stane účastníkom konania dňom doručenia písomného prihlásenia sa za účastníka konania adresovaného Slovenskej inšpekcie životného prostredia po zverejnení žiadosti o povolenie projektu.

Po odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu a rozhodnutí nadriadeného orgánu o odvolaní môže dotknutá verejnosť podať žalobu proti povoleniu na podstatnú zmenu činnosti.

4) Pravidlá týkajúce sa aktívnej legitímácie v súvislosti s určením rozsahu pôsobnosti (podmienky, časový rámec, dotknutá verejnosť)

V procese integrovaného povoľovania neexistuje žiadna etapa „rozsahu hodnotenia“.

5) V akom/-ých štádiu/-ách môže verejnosť napadnúť správne rozhodnutia o environmentálnych projektoch? Existuje lehota na napadnutie rozhodnutí?

Verejnosť môže napadnúť právoplatné integrované povolenie na súde, a to po podaní odvolania proti integrovanému povoleniu a po rozhodnutí nadriadeného orgánu o odvolaní.

6) Môže verejnosť napadnúť konečné povolenie?

Áno, verejnosť môže napadnúť konečné a právoplatné integrované povolenie (pozri vyššie).

7) Rozsah súdneho preskúmania – kontrola vecnej/procesnej zákonnosti. Môže súd konať z úradnej moci? Možno napadnúť rozhodnutia, akty alebo opomenutia?

Súdy preskúmajú hmotnoprávnu aj procesnú zákonnosť integrovaného povolenia.

Ak došlo v správnom konaní k porušeniu procesného práva v takom rozsahu, že to mohlo mať vplyv na zákonnosť konečného rozhodnutia, musí súd toto rozhodnutie zrušiť.

Preskúmanie a overenie vedeckej a technickej presnosti v súdnych konaniach je obmedzené. Podľa Správneho súdneho poriadku súdy nepreskúmajú rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy, ktorých vydanie závisí výlučne od posúdenia zdravotného stavu osôb alebo technického stavu vecí, ak neznameniajú právnu prekážku výkonu povolenia, zamestnania, podnikateľskej alebo inej hospodárskej činnosti (to neplatí na rozhodnutia a opatrenia v sociálnych veciach). Pri rozhodnutí, opatrení alebo inom zásahu, ktoré orgán verejnej správy vydal alebo vykonal na základe zákonom povolennej správnej úvahy, správny súd preskúmava iba, či také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah nevybočili z medzí a hľadísk ustanovených zákonom. Správny súd neposudzuje účelnosť, hospodárnosť a vhodnosť rozhodnutia orgánu verejnej správy, opatrenia orgánu verejnej správy alebo iného zásahu orgánu verejnej správy (s výnimkou preskúmania správnych sankcií).

Súd však môže preskúmať odborné a technické zistenia, či nedošlo k rozporu medzi týmito zisteniami a závermi a úvahami správnych orgánov.

V záležitostiach životného prostredia neexistujú žiadne súdne konania, ktoré by súdy mohli začať z vlastnej iniciatívy. Súdy môžu konať výlučne na základe návrhu, nikdy nie z vlastnej iniciatívy.

8) V ktorom štádiu ich možno napadnúť?

Verejnosť môže napadnúť právoplatné integrované povolenie na súde.

Účastník konania (alebo „zainteresovaná verejnosť“ - pozri vyššie) môže podať žalobu na súd, ak je orgán verejnej správy nečinný v správnom konaní vo veciach životného prostredia. Žalobu možno podať, ak bola neúspešne vyčerpaná sťažnosť na nečinnosť podľa zákona o sťažnostiach alebo podnet na prokuratúru. Žalovaný je orgán verejnej moci, ktorý je povinný vydať rozhodnutie alebo opatrenie, vykonať úkon alebo začať správne konanie z úradnej povinnosti.

9) Existuje pred podaním žaloby na súd požiadavka vyčerpania správnych opravných prostriedkov pred súdnymi opravnými prostriedkami?

Pred podaním žaloby na súde musí byť vyčerpaná možnosť podania odvolania resp. rozkladu voči prvostupňovému správne rozhodnutiu na nadriadenom správnom orgáne. Jedinou výnimkou je prípad, keď nie je možné podať odvolanie resp. rozklad, pretože zákon jeho podanie vylučuje.

10) Je potrebné na získanie aktívnej legitímácie na podanie žaloby pred vnútroštátnymi súdmi zúčastniť sa na verejnej konzultačnej fáze správneho konania – predkladať pripomienky, zúčastňovať sa na pojednávaní atd.?

Aktívna účasť na verejnej konzultačnej fáze správneho konania (pripomienky, účasť na pojednávaní) nie je

podmienkou práva podať odvolanie alebo predpokladom na podanie žaloby na súd - ak môže byť osoba priamo dotknutá integrovaným povolením, stáva sa účastníkom správneho konania a môže sa obrátiť na súd aj bez účasti na verejnej konzultačnej fáze správneho konania.

Ako je však uvedené vyššie, dotknutá verejnosť (vrátane environmentálnych mimovládnych organizácií) sa stane účastníkom konania iba podaním písomnej prihlášky za účastníka konania podanej Slovenskej inšpekcii životného prostredia po zverejnení žiadosti o povolenie projektu.

Navyše, predložením odôvodneného písomného stanoviska v jednej z etáp procesu EIA (zámer projektu, rozsah hodnotenia, správa o hodnotení) alebo podaním odvolania proti rozhodnutiu v zisťovacom konaní alebo proti záverečnému stanovisku EIA, verejnosť (čo znamená, „ktokoľvek“ - akákoľvek fyzická alebo právnická osoba vrátane mimovládnych organizácií) vyjadruje svoj záujem o projekt a stáva sa tak „dotknutou verejnosťou“, ktorá má postavenie účastníka v následnom správnom konaní o vydaní integrovaného povolenia podľa zákona o IPKZ. Takže účastníkom integrovaného povolenia sa môže verejnosť stať aj na základe zapojenia sa do procesu EIA.

Konečné a právoplatné integrované povolenie je možné napadnúť pred správnym súdom, ako je uvedené vyššie.

11) Primerané, spravodlivé - ako sa to uplatňuje vo vnútroštátnej jurisdikcii?

Podľa správneho poriadku majú všetci účastníci v konaní rovnaké procesné práva a povinnosti. Podľa Správneho súdneho poriadku majú účastníci v konaní pred správnym súdom rovnaké práva a povinnosti.

12) Ako sa pojem „včasné“ vykonáva vnútroštátnymi právnymi predpismi?

Podľa správneho poriadku sú správne orgány povinné svedomite a zodpovedne sa zaoberať každou vecou, ktorá je predmetom konania, vybaviť ju včas a bez zbytočných prieťahov a použiť najvhodnejšie prostriedky, ktoré vedú k správne vybaveniu veci.

Správny poriadok ustanovuje lehoty na vydanie správneho rozhodnutia (pozri vyššie).

Správny súd môže žalobe priznať odkladný účinok tak, aby výkon napadnutého rozhodnutia nespravil súdny prieskum rozhodnutia zbytočným.

Ak správny súd priznal správnej žalobe odkladný účinok (podľa § 185 písm. a)), je povinný rozhodnúť o správnej žalobe do šiestich mesiacov od vydania uznesenia o priznaní odkladného účinku (§ 187 ods. 1 Správneho súdneho poriadku).

13) Je k dispozícii súdny príkaz ukladajúci povinnosť zdržať sa určitého konania? Ak áno, aké sú procedurálne požiadavky v súvislosti s oprávnením požiadať o jeho vydanie? Existujú okrem všeobecných vnútroštátnych ustanovení osobitné pravidlá uplatniteľné na tento sektor?

Podľa zákona o IPKZ môže Slovenská inšpekcia životného prostredia ako predbežné opatrenie v nevyhnutne potrebnom rozsahu uložiť prevádzkovateľovi, aby do skončenia konania obmedzil alebo zastavil vykonávanie činnosti v prevádzke, ktorá má významný negatívny vplyv na životné prostredie alebo na niektorú jeho zložku.

Čo sa týka súdneho konania, platia tu všeobecné pravidlá týkajúce sa možnosti súdu priznať odkladný účinok žaloby proti správne rozhodnutiu (pozri vyššie).

Súdny dvor EÚ vo svojom rozhodnutí C-416/10 (Križan) vo veci integrovaného povolenia podľa zákona o IPKZ vydaného na Slovensku uviedol: „ Podanie opravného prostriedku uvedeného v článku 15a smernice 96/61 by však neumožňovalo účinne predchádzať uvedenému znečisťovaniu, keby bolo nemožné vyhnúť sa tomu, aby prevádzka, ktorej bolo možno vydané povolenie v rozpore s touto smernicou, naďalej fungovala, pričom by sa čakalo na konečné rozhodnutie o zákonnosti uvedeného povolenia. Z toho vyplýva, že zabezpečenie účinnosti práva podať opravný prostriedok stanoveného v uvedenom článku 15a vyžaduje, aby mali členovia dotknutej verejnosti právo obrátiť sa na súd alebo nezávislý a nestranný orgán, ktorý má právomoc nariadiť predbežné opatrenia takej povahy, aby sa predišlo takémuto znečisťovaniu, vrátane prípadu, že je potrebné dočasne odložiť uplatňovanie napadnutého povolenia. Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné odpovedať na štvrtú otázku tak, že článok 15a smernice 96/61 sa má vykladať v tom zmysle, že členovia dotknutej verejnosti musia mať príležitosť v rámci opravného prostriedku stanoveného v tomto ustanovení obrátiť sa na súd alebo nezávislý a nestranný orgán ustanovený na základe zákona, ktorý má právomoc nariadiť predbežné opatrenia takej povahy, aby sa dočasne

odložilo uplatňovanie povolenia v zmysle článku 4 tejto smernice, kým sa čaká na konečné rozhodnutie, ktoré má byť vydané.“

14) Poskytujú sa verejnosti informácie o prístupe k spravodlivosti štruktúrovaným a prístupným spôsobom?

Všetky zákony a právne predpisy sú voľne dostupné [tu](#).

Ako bolo uvedené vyššie, sumarizáciu možností prístupu k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia je možné nájsť [tu](#).

1.8.3. Environmentálna zodpovednosť[1]

Právne predpisy pre jednotlivé krajiny týkajúce sa uplatňovania smernice 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti, články 12 a 13

1) Aké požiadavky musia byť splnené v prípade fyzických alebo právnických osôb (vrátane environmentálnych MVO) na to, aby rozhodnutie o odstraňovaní environmentálnych škôd, ktoré prijal príslušný orgán, preskúmal súd alebo iný nezávislý a nestranný orgán v súlade s článkom 13 ods. 1 smernice o environmentálnej zodpovednosti (ELD)?

Účastníkom správneho konania o uložení preventívnych opatrení alebo nápravných opatrení podľa zákona č. 359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd je podľa § 25 zákona o environmentálnej zodpovednosti okrem prevádzkovateľa činnosti aj

- vlastník, správca alebo nájomca nehnuteľnosti, ktorá je dotknutá environmentálnou škodou alebo na ktorej sa budú prijímať a vykonávať preventívne opatrenia alebo nápravné opatrenia,
- obec, ktorej územie je dotknuté environmentálnou škodou alebo na ktorej území sa budú prijímať a vykonávať preventívne opatrenia alebo nápravné opatrenia,
- fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorej práva alebo právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť environmentálnou škodou priamo dotknuté.
- mimovládna organizácia (občianske združenie alebo iná organizácia), ktorej cieľom je podľa stanov platných najmenej jeden rok ochrana životného prostredia, ktorá podala oznámenie, že došlo k environmentálnej škode, a následne písomne oznámila svoj záujem zúčastniť sa konania (do 7 dní od prijatia upovedomenia o začatí konania).

Právo byť účastníkom správneho konania zaručuje právo na podanie žaloby na súd proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy.

2) Aká je lehota na podanie odvolaní?

Odvolať možno podať do 15 dní od doručenia rozhodnutia a žalobu na súde do 2 mesiacov odo dňa doručenia rozhodnutia o odvolaní.

3) Existujú požiadavky na pozorovania, ktoré sú súčasťou žiadosti o konanie podľa článku 12 ods. 2 smernice o environmentálnej zodpovednosti (ELD), a ak áno, aké?

Podľa § 26 zákona o prevencii a náprave environmentálnych škôd vlastník, správca alebo nájomca nehnuteľnosti, ktorá je alebo môže byť ovplyvnená environmentálnou škodou, právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorej práva alebo povinnosti môžu byť environmentálnou škodou priamo dotknuté, príp. mimovládna environmentálna organizácia (ktorej cieľom je podľa stanov platných najmenej jeden rok ochrana životného prostredia) je oprávnená oznámiť príslušnému orgánu skutočnosti naznačujúce, že došlo k environmentálnej škode.

Oznámenie sa podáva v písomnej forme a obsahuje najmä

1. meno prevádzkovateľa, ktorého činnosťou vznikla environmentálna škoda, ak je oznamovateľovi známy,
2. miesto, na ktorom vznikla environmentálna škoda,
3. opis zistených skutočností,
4. dôkazy potvrdzujúce obsah oznámenia,
5. meno, priezvisko a miesto trvalého pobytu oznamovateľa, ak je oznamovateľom fyzická osoba,
6. názov a sídlo oznamovateľa a meno a priezvisko osôb, ktoré sú štatutárnym orgánom oznamovateľa, ak je

oznamovateľom právnická osoba.

4) Existujú osobitné požiadavky na „hodnovernosť“ s cieľom preukázať, že došlo k environmentálnym škodám, a ak áno, aké?

Na preukázanie toho, že k environmentálnej škode, nie sú stanovené žiadne osobitné požiadavky týkajúce sa vierohodnosti.

5) Vyžaduje sa určitý spôsob a/alebo sú stanovené lehoty, pokiaľ ide o oznámenie rozhodnutia zo strany príslušného orgánu oprávneným fyzickým alebo právnickým osobám (vrátane oprávnených environmentálnych MVO)? Ak áno, aké?

Príslušný orgán preskúma oznámenie, v prípade potreby si vyžiada ďalšie informácie od oznamovateľa, vyžiada si stanoviská od iných orgánov a požiada prevádzkovateľa, aby sa k oznámeniu vyjadril.

Ak sa pri preskúmaní oznámenia zistí, že nedošlo k žiadnej environmentálnej škode, príslušný orgán oznámenie „odloží“ a informuje o tom zodpovedajúcim spôsobom s uvedením dôvodov.

Ak sa na základe preskúmania oznámenia zistí, že došlo k environmentálnej škode, príslušný orgán začne správne konanie a písomne upovedomí oznamovateľa o dôvodoch.

Rozhodnutie sa doručí účastníkom konania (vrátane mimovládnej organizácie podporujúcej ochranu životného prostredia) v súlade s ustanoveniami správneho poriadku.

Nie je priamo stanovená lehota na oznámenie rozhodnutia príslušným orgánom fyzickým alebo právnickým osobám (vrátane mimovládnych organizácií). Platia všeobecné lehoty na vydanie rozhodnutia stanovené v správnom poriadku (30 dní s možnosťou predĺženia až na 60 dní).

6) Uplatňuje členský štát rozšírený nárok požiadať príslušný orgán o konanie s cieľom zabrániť poškodeniu životného prostredia v prípadoch bezprostrednej hrozby vzniku takejto škody?

V prípade bezprostrednej hrozby sa neuplatňuje žiadne rozšírenie oprávnenia požadovať konanie príslušným orgánom.

7) Ktoré sú príslušné orgány určené členským štátom?

Príslušným orgánom je okresný úrad (odbor životného prostredia) alebo Slovenská inšpekcia životného prostredia.

Príslušným orgánom je Slovenská inšpekcia životného prostredia, ak dôjde k environmentálnej škode alebo k bezprostrednej hrozbe environmentálnej škody pri činnostiach, na ktoré sa vzťahuje zákon o IPKZ.

Slovenská inšpekcia životného prostredia ukladá aj pokuty za porušenie právnych povinností podľa zákona o prevencii a náprave environmentálnych škôd.

8) Vyžaduje členský štát, aby sa pred využitím súdneho konania vyčerpali všetky správne opravné prostriedky?

Pred podaním žaloby na súd je potrebné vyčerpať možnosť podať odvolanie proti rozhodnutiu.

1.8.4. Cezhraničný rokovací poriadok v environmentálnych veciach

1) Existujú pravidlá týkajúce sa zapojenia iných krajín? V ktorom štádiu konania možno napadnúť rozhodnutia týkajúce sa životného prostredia?

Podľa zákona o EIA sú predmetom posudzovania vplyvov presahujúcich štátne hranice sú

1. strategické dokumenty navrhované na území Slovenskej republiky, ktoré môžu mať závažný vplyv na životné prostredie presahujúci štátne hranice,
2. činnosti navrhované na území Slovenskej republiky uvedené v prílohe č. 13 a navrhované činnosti uvedené v prílohe č. 8 vrátane ich zmien, ktoré môžu mať závažný vplyv na životné prostredie presahujúci štátne hranice,
3. strategické dokumenty a navrhované činnosti uvedené v písmenách a) a b), ak o to požiada dotknutá

strana,

4. strategické dokumenty a navrhované činnosti vykonávané na území iného štátu, ktoré môžu mať závažný vplyv na životné prostredie Slovenskej republiky.

Verejnosť dotknutej strany (dotknutého zahraničného štátu) vrátane zahraničných fyzických osôb alebo zahraničných mimovládnych organizácií sa tiež môže stať „dotknutou verejnosťou“ v zmysle zákona o EIA.

Účastou na procese EIA predložením odôvodneného písomného stanoviska sa verejnosť dotknutého štátu môže stať „dotknutou verejnosťou“ a stať sa tak účastníkom konania EIA a účastníkom všetkých ďalších správnych konaní o povolení projektu podľa stavebného zákona, zákona o IPKZ, atómového zákona, banského zákona, zákona o lesoch, zákona o ochrane prírody a krajiny a pod.).

Účastník konania môže proti rozhodnutiu podať odvolanie do 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia (rozhodnutia v zisťovacom konaní, záverečného stanoviska EIA, rozhodnutia o povolení projektu)

Účastníci správneho konania môžu proti právoplatnému správne rozhodnutiu podať žalobu na súde.

„Zainteresovaná verejnosť“, ktorá sa zúčastnila správneho konania vo veciach životného prostredia, je navyše oprávnená podať na súde správnu žalobu aj proti opatreniu orgánu verejnej správy alebo všeobecne záväznému nariadeniu obce, ak tvrdí, že bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.

„Zainteresovaná verejnosť“ je osoba (fyzická osoba, právnická osoba, miestne občianske združenie alebo mimovládna environmentálna organizácia vrátane zahraničnej mimovládnej organizácie podporujúcej ochranu životného prostredia), ktorá má „právo na účasť v administratívnom konaní vo veciach životného prostredia“ podľa osobitných právnych predpisov v oblasti životného prostredia (napr. v konaní o hodnotení vplyvu presahujúcom hranice).

Z toho vyplýva, že ak strategické dokumenty, ktoré sú predmetom posúdenia vplyvov presahujúcich hranice štátov, majú formu opatrenia orgánu verejnej správy alebo všeobecne záväzného nariadenia obce, môžu byť napadnuté na súde verejnosťou dotknutého štátu (vrátane zahraničnými fyzickými osobami alebo zahraničnými mimovládnyimi organizáciami).

2) Pojem dotknutá verejnosť?

Neexistuje žiadna špeciálna definícia dotknutej verejnosti v cezhraničnom kontexte.

Pojem „verejnosť dotknutej strany“ (štátu) je však obsiahnutý v zákone o EIA (pozri nižšie).

„Verejnosť dotknutej strany“ sa môže stať „dotknutou verejnosťou“ podľa zákona o EIA.

V cezhraničnom kontexte sa koncept „dotknutej strany“ vzťahuje aj na procesy EIA presahujúce štátne hranice.

3) Majú MVO dotknutej krajiny aktívnu legitímáciu? Kedy a na aký súd by mali podávať odvolania? Na akú procedurálnu pomoc majú nárok (právna pomoc, žiadosť o vydanie súdneho príkazu ukladajúceho povinnosť zdržať sa určitého konania, predbežné opatrenia, pro bono)?

Neexistuje žiadne výslovné osobitné ustanovenie upravujúce možnosť zahraničných mimovládnych organizácií zúčastňovať sa na environmentálnych správnych konaniach.

Zahraničné mimovládne organizácie sa však môžu stať „dotknutou verejnosťou“ a „zajímavou verejnosťou“ a môžu na súde podať žalobu proti právoplatnému správne rozhodnutiu, proti opatreniu orgánu verejnej správy alebo všeobecne záväznému nariadeniu obce.

4) Majú jednotlivci z dotknutej krajiny aktívnu legitímáciu? Na akú procedurálnu pomoc majú nárok (právna pomoc, žiadosť o vydanie súdneho príkazu ukladajúceho povinnosť zdržať sa určitého konania, predbežné opatrenia, pro bono)?

Pre jednotlivcov z dotknutého štátu neexistujú žiadne špeciálne pravidlá. Jednotlivci z dotknutého štátu musia pre účasť v správnych konaniach splniť rovnaké požiadavky ako slovenskí občania. Jednotlivci z dotknutého štátu sa môžu stať „dotknutou verejnosťou“ za podmienok stanovených zákonom o EIA a následne účastníkmi správneho

konania (pozri vyššie).

5) V akom štádiu sa dotknutej verejnosti poskytujú informácie (vrátane uvedených strán)?

Väčšina informácií o projektoch a procesných právach sa poskytuje pri oznámení o začatí konania.

Informácie o procesoch EIA a všetky dokumenty týkajúce sa projektov, plánov a programov sú k dispozícii online [tu](#).

Informácie o procesoch IPKZ sú k dispozícii online [tu](#).

Cezhraničné hodnotenie vplyvu navrhovaných aktivít (projektov):

Podľa zákona o EIA oznámi ministerstvo životného prostredia „dotknutej strane“ bez zbytočného odkladu informácie o navrhovanej činnosti, ktorá je predmetom cezhraničného posudzovania, alebo o činnosti, ktorá môže mať významný cezhraničný vplyv na životné prostredie. Informácie o navrhovanej činnosti zahŕňajú najmä základné informácie o navrhovanej činnosti vrátane dostupných údajov o očakávaných vplyvoch na životné prostredie presahujúcich štátne hranice, informácií o druhu povolenia a časovom limite pre vyjadrenie od „dotknutej strany“. „Dotknutá strana“ v ňom uvedie, či má záujem zúčastniť sa na procese posudzovania.

Ak „dotknutá strana“ prejaví záujem zúčastniť sa na posudzovaní, zašle ministerstvo životného prostredia bez zbytočného odkladu „dotknutej strane“ informácie o projekte a správu o hodnotení.

Podľa zákona o EIA zašle ministerstvo životného prostredia informácie o postupe posudzovania vrátane lehoty na predloženie pripomienok spolu s názvom vnútroštátneho orgánu a jeho adresou, na ktorú verejnosť „dotknutej strany“ a príslušné orgány „dotknutej strany“ môžu zasielať pripomienky.

Podľa zákona o EIA sa pri určovaní rozsahu posúdenia EIA zohľadnia pripomienky „dotknutej strany“.

Ministerstvo životného prostredia zašle správu o hodnotení „dotknutej strane“ a požiada ju, aby sa vyjadrila, či má záujem o vykonanie konzultácií.

Podľa zákona o EIA záverečné stanovisko musí obsahovať aj vyhodnotenie pripomienok dotknutej strany, pripomienok verejnosti a výsledkov konzultácií.

Cezhraničné hodnotenie vplyvu strategických dokumentov (plánov, programov):

Ak je pravdepodobné, že strategický dokument bude mať významný cezhraničný dopad, alebo ak o to „dotknutá strana“ požiada, bude ministerstvo životného prostredia „dotknutú stranu“ o týchto dopadoch informovať pred prijatím strategického dokumentu.

Ministerstvo informuje „dotknutú stranu“ o procese schvaľovania, stanoví primeranú lehotu na predloženie pripomienok a požiada ju o vyjadrenie, či sa „dotknutá strana“ zúčastní na hodnotení.

Ak „dotknutá strana“ oznámi, že sa zúčastní na hodnotení, ministerstvo si vyžiada od „dotknutej strany“ informácie o stave životného prostredia na dotknutom území a ponúkne „dotknutej strane“ konzultácie.

Ministerstvo oznámi „dotknutej strane“ miesto a dátum verejného prerokovania v Slovenskej republike a umožní jej účasť na verejnom prerokovaní vrátane verejnosti „dotknutej strany“, ak o to „dotknutá strana“ požiada.

Stanoviská a pripomienky „dotknutej strany“ a verejnosti „dotknutej strany“ a závery konzultácií bude ministerstvo brať do úvahy pri príprave záverečného stanoviska z posúdenia strategického dokumentu. Ministerstvo zašle záverečné stanovisko z hodnotenia strategického dokumentu „dotknutej strane“ do 14 dní od jeho vydania. Ministerstvo zašle jedno vyhotovenie schváleného strategického dokumentu „dotknutej strane“.

6) Aké sú lehoty na zapojenie verejnosti vrátane prístupu k spravodlivosti?

Ako bolo uvedené vyššie, ministerstvo životného prostredia stanoví primeranú lehotu na predloženie pripomienok a o lehote informuje „dotknutú stranu“ spolu s názvom vnútroštátneho orgánu, ktorému verejnosť „dotknutej strany“ a príslušné orgány „dotknutej strany“ môžu zasielať pripomienky.

Jednotlivci a mimovládne organizácie z „dotknutej strany“ musia pre účasť v správnom konaní spĺňať rovnaké požiadavky ako slovenskí jednotlivci a mimovládne organizácie (pozri vyššie).

Jednotlivci a MVO z „dotknutej strany“ sa môžu stať „dotknutou verejnosťou“ za podmienok stanovených zákonom o EIA a následne sa môžu stať účastníkmi správneho konania.

Jednotlivci a MVO „dotknutej strany“ môžu napadnúť rozhodnutia s cezhraničnými účinkami nasledovne:

Proti správne rozhodnutiu sa môžu odvolať jednotlivci a mimovládne organizácie z „dotknutej strany“, ktoré sú účastníkmi správneho konania. Odvolanie je potrebné podať do 15 dní odo dňa oznámenia správneho rozhodnutia. Odvolanie na nadriadený správny orgán musí byť vyčerpané skôr, ako bude možné napadnúť správne rozhodnutie pred súdom.

Jednotlivci a mimovládne organizácie z „dotknutej strany“, ktorí sú účastníkmi správneho konania, musia podať správnu žalobu proti rozhodnutiu alebo opatreniu do 2 mesiacov od oznámenia (doručenia) rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo opatrenia orgánu verejnej správy.

Jednotlivci a mimovládne organizácie „dotknutej strany“, ktorí sa zúčastnili procesu posudzovania vplyvov presahujúcich hranice štátov a stali sa tak „zainteresovanou verejnosťou“, sú oprávnené podať na súde správnu žalobu aj proti opatreniu orgánu verejnej správy alebo všeobecne záväznému nariadeniu obce, ak tvrdia, že bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia. Takže ak strategické dokumenty, ktoré sú predmetom cezhraničného posudzovania, majú formu opatrenia orgánu verejnej správy alebo všeobecne záväzného nariadenia obce, môžu byť napadnuté na súde jednotlivcami a mimovládnymi organizáciami „dotknutej strany“. „Zainteresovaná verejnosť“ musí podať administratívnu žalobu do dvoch mesiacov od vydania opatrenia orgánom verejnej správy.

Kasačnú sťažnosť proti rozhodnutiu krajského správneho súdu je potrebné podať do 1 mesiaca od doručenia rozhodnutia správneho súdu (krajský súd).

Ústavnú sťažnosť je potrebné podať na ústavný súd do dvoch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu o kasačnej sťažnosti.

7) Ako sa stranám poskytujú informácie o prístupe k spravodlivosti?

Ako bolo uvedené vyššie, každé správne rozhodnutie musí obsahovať poučenie, či je konečné alebo či sa proti nemu možno odvolať, v akej lehote, na ktorý orgán a kde je možné podať odvolanie. Poučenie obsahuje aj údaj o tom, či je možné rozhodnutie preskúmať súdom.

Rozhodnutie súdu musí obsahovať poučenie o prípustnosti kasačnej sťažnosti, o lehote na podanie kasačnej sťažnosti, o náležitostiach kasačnej sťažnosti a o povinnom zastúpení advokátom v kasačnom konaní.

8) Poskytuje sa zahraničným účastníkom preklad, tlmočenie? Aké pravidlá sa uplatňujú?

Podľa ústavy má každý, kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie pred orgánmi verejnej moci, právo na tlmočníka (čl. 47 ods. 2 a 4).

Všeobecným pravidlom správneho konania je, že všetky dokumenty a pojednávania sú v slovenskom jazyku. Dokumenty v inom ako slovenskom jazyku musia byť predložené v origináli a strany musia predložiť aj úradne overený preklad.

Podľa Správneho súdneho poriadku má každý právo konať pred správnym súdom vo svojom materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie. S prihliadnutím na povahu a okolnosti prípadu zabezpečí správny súd tlmočníka (§ 54 ods. 1). Náklady účastníka konania, ktorý koná v jeho materinskom jazyku alebo v jazyku, ktorému rozumie, znáša štát (§ 54 ods. 2).

Podľa dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Rakúskej republiky o vykonávaní Dohovoru o posudzovaní vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice poskytne Slovenská republika nasledujúce informácie v nemeckom jazyku (preklad dokumentov zabezpečí navrhovateľ projektu):

- základné údaje o navrhovanej činnosti - názov činnosti, názov a sídlo navrhovateľa, účel, charakter, miesto

výkonu činnosti, stručný popis technického a technologického riešenia, predpokladané cezhraničné vplyvy, grafická príloha

- informácie o druhu povolenia navrhovanej činnosti
- informácie o procese posudzovania vplyvov v Slovenskej republike
- časti hodnotiacej správy, ktoré sú potrebné na identifikáciu vplyvov na životné prostredie
- časti hodnotiacej správy, žiadosti o povolenie, posúdenie, záverečné hodnotenie vplyvu na životné prostredie a ďalšie odborné posudky potrebné na identifikáciu vplyvov na životné prostredie v postihnutej krajine
- zápisnica z verejného prerokovania
- závery, stanovisko, opatrenia a pre dotknutú stranu podstatné časti odôvodnenia záverečného stanoviska EIA, rozhodnutie o povolení činnosti a rozhodnutie súdu vo veci.

9) Nejaké iné príslušné pravidlá?

-

[1] Pozri aj vec C-529/15.

■ Posledná aktualizácia: 28/07/2021

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné členské štáty. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska komisia vylučuje akúkoľvek zodpovednosť za akékoľvek informácie alebo údaje obsiahnuté alebo uvedené v tomto dokumente. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.